ЭРТАГА МОСКВАДА КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ ОЧИЛАДИ

ХИМИЯМИЗНИНГ ЯНГИ РАВНАҚИ УЧУН!

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТЛАРИ
ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ
ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 241 (2532) | 8 декабрь, якшанба, 1963 йил. | Баҳоси 2 тийин.

Фотомухбиримиз В. Салов олган ушбу суратда республикамизнинг кўрки ҳисобланган Чирчиқ электрохимия комбинати минерал ўғитлар цехининг бир группа пешқадамлари — аппаратчилар М. Гончаров, К. Мирзаев, цех бошлиғи О. Илёсов, аппаратчи Е. Банникова, слесарь З. Кўшатов, смена бошлиғи Ш. Гадоев ўртоқларни кўриб турибсиз.

ЖАВОҲИРЛАРГА ТЎЛА КОН

Эртага улуғ мамлакатимизнинг шонли пойтахти Москвада жонажон партиямиз Марказий Комитетининг навбатдаги Пленуми ўз ишини бошлайди. Пленум мамлакат халқ хўжалигини янада ривожлантиришда, коммунизмнинг моддий-техника базасини барпо этишда ғоят катта аҳамиятга эга бўлган масалани — химия саноатини тағин ҳам юксалтириш проблемаларини ҳар тарафлама муҳокама қилади, бу соҳада олдимизда турган улкан вазифаларнинг шараф билан амалга оширишнинг конкрет йўл-йўриқларини ишлаб чиқади.

Барча совет кишилари қатори областимиз меҳнаткашлари ҳам партиямиз ва мамлакатимиз ҳаётидаги бу катта воқеага зўр тайёргарлик кўрдилар. Область саноатчилари ва қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари зўр ғайрат ва ижодий ташаббус кўрсатиб Пленумни меҳнатда ажойиб совғалар билан кутиб олдилар.

Химиянинг социалистик экономикани юксалтиришдаги роли бениҳоя катта. Эндиликда давлатларнинг куч-қудратига кўп жиҳатдан экономиканинг ана шу соҳаси қай даражада равнақ топганлигига қараб баҳо берилади. Шунинг учун катта химия—коммунизм қурилишининг зарбдор фронти деб эълон қилинди, уни барпо этиш эса чинакамига умумхалқ ҳаракатига айланиб кетди. Бу соҳага бунчалик жиддий эътибор беришнинг боиси бор, албатта. Улуғ пролетар ёзувчиси Алексей Максимович Горький айтганидек, химия — мўжизалар соҳаси. Унда инсон толеи яширинган бўлиб, ақл-идрокнинг буюк ютуқларига фақат шу соҳада эришилади.

Ҳа, химия чинакамига мўжизалар соҳаси. Химия — ўғит демак, химия — мўл ҳосил демак, химия — мўл-кўлчилик демак, химия — Ватан бойлиги, мамлакат куч-қудратининг тимсоли демакдир. У қишлоқ хўжалигида ерга қувват, ҳосилга барака беради, саноатда иш ҳажмини камайтиради, бинобарин инсон меҳнатини тежайди, маҳсулот сифатини яхшилайди, уни кўркам ва бежирим қилади. Химия — мамлакатимизда коммунистик мўл-кўлчиликни яратишнинг энг оқилона йўлидир.

Коммунистик партия химиянинг иқтисодий сиёсатимизда тутган ролига ҳамиша зўр эътибор бериб келмоқда. КПСС Марказий Комитетининг 1958 йил май Пленуми бу масалани махсус муҳокама қилган эди. Шундан бери орадан унчалик кўп вақт ўтгани йўқ. Лекин партиямиз иродаси, халқимиз ғайрат-шижоати туфайли қилинган ишларга бир назар ташласак, кўз қувнайди, дил яйрайди. Бутун мамлакатимиздаги каби областимизда ҳам бу соҳада айтса арзигулик ишлар қилинди. Чирчиқ электрохимия комбинатида янги ишлаб чиқариш қувватлари ишга туширилди. Олмалиқда катта химиянинг яна бир корхонаси барпо этилди. Тошкент лак-бўёқ, резина-техника ва «Ўзбекхиммаш» заводларида оғир ва кўп меҳнат талаб этадиган ишлар комплекс механизациялаштирилди. Буларнинг ҳаммаси мамлакат эҳтиёжлари учун маҳсулот ишлаб чиқаришни бирмунча кўпайтириш имконини берди. Областимиздаги деярли барча корхоналар табиатнинг энг катта мўъжизаларидан бири ҳисобланган газ ёрдамида ишлай бошлади. Биргина шу тадбирнинг ўзи давлатнинг неча юз минг сўмлаб маблағини тежаб қолиш имконини яратди.

Лекин олдимизга қўйилаётган жуда катта талаблар нуқтаи назаридан қараганимизда, бу соҳада қилган ишларимиз улкан вазифаларни амалга ошириш учун бошланган умумхалқ курашининг дебочасидир, холос. Социалистик экономикамиз улкан одимлар билан тинмай илгарилаб бормоқда. Бинобарин, халқ хўжалигининг химия маҳсулотларига бўлган талаби ҳам муттасил ошмоқда. Афсуски, ҳозирги пайтда биз химия маҳсулотларини ана шу эҳтиёжлар даражасида ишлаб чиқара олмаётирмиз. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларидан муттасил ва барқарор мўл ҳосил етиштириш манфаатлари минерал ўғитлар ва ўсимликларни ҳимоя қилишнинг химиявий воситаларини тайёрлашни бутун чоралар билан кўпайтириш масаласини кўндаланг қилиб қўйди.

Химиянинг саноатимиздаги роли ҳам бениҳоя каттадир. Сунъий тола ва пластик массаларни ҳамда бошқа хил химиявий маҳсулотларни ишлаб чиқаришда кенг қўлланиш кўп миқдорда пўлат, чўян, рангли металлар ва бошқа хил материалларни тежаб қолиш, тайёрланаётган маҳсулотлар таннархини кескин камайтириш имконини беради. Шу сабабли Чирчиқ электрохимия комбинатида барпо этилаётган карбомид цехи қурилишидаги, Тошкент пластмасса буюмлари заводини қайта қуришдаги сусткашликка тезда барҳам бериш, Олмалиқда аммофос заводини барпо этишга дарҳол киришиш лозим.

Мамлакат катта химиясини барпо этиш масаласи муносабати билан илмий-текшириш муассасалари ва химик олимларимиз олдида ғоят катта ва шарафли вазифалар турибди. Тараққиётимиз суръатлари ва манфаатлари, ҳаётнинг ўзи улар зиммасига янги ва янада катта вазифалар юкламоқда. Химик олимларимиз ишлаб чиқариш корхоналари билан ижодий алоқани ва ҳамкорликни тағин ҳам мустаҳкамлашлари лозим. Улар минерал ўғит ва ўсимликларни ҳимоя қилишнинг химиявий восталари ҳамда саноатимиз эҳтиёжлари учун химиявий маҳсулотларнинг энг тежамли, энг фойдали турларини яратиш соҳасида катта илмий-тадқиқот ишларини ҳамма чоралар билан кенгайтиришлари, яратилаётган янги кашфиётларни сабот ва матонат билан ишлаб чиқаришга кенг жорий этиш йўлида жонбозлик кўрсатиб меҳнат қилишлари лозим.

Химия — бамисоли сон-саноқсиз жавоҳирлар тўла кондир. Ана шу коннинг калидини партиямиз халқимиз қўлига тутмоқда. Эртага очиладиган Марказий Комитет Пленуми КПСС XXII съезди ва партия Программаси асосида мамлакатимизда коммунистик жамият барпо этиш юзасидан олдимизда турган улуғвор вазифаларни амалга оширишнинг кенг йўлларини белгилаб беради ва мамлакатимиз катта химиясини юксалтириш соҳасида янги порлоқ истиқболларни очиб беради.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ПЛЕНУМИ ОЛДИДАН

ЎЗБЕКИСТОНДА МУТТАСИЛ ЮҚОРИ ҲОСИЛ ЕТИШТИРАЙЛИК

Ўзбекистон колхоз ва совхозлари 1970 йилда 4.300-4.600 минг тонна пахта, 400 миллион пуд дон етиштирадилар. Давлатга ғалла сотиш 1964 йилдаёқ икки баравар ортади. Гўшт, сут, жун, сабзавот, мева, узум, пилла ва қоракўл тери етиштириш кўп ортади.

Н. ХУДОЙБЕРДИЕВ,

Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг секретари, Ўзбекистон КП Марказий Комитети қишлоқ хўжалигига раҳбарлик бюросининг раиси.

Ўзбекистон улкан индустрия ва юксак даражада тараққий этган қишлоқ хўжалик ўлкасидир. Республика меҳнаткашлари партия XXII съездининг ва КПСС Марказий Комитети Пленумларининг тарихий қарорларини муваффақиятли амалга ошириш учун курашиб, коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришга ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар.

Пахтакорлар бу йил жуда катта меҳнат ғалабасига эришдилар. Ўзбекистон Ватанга 3 миллион 670 минг тонна, ёки ўтган йилдагидан 665 минг тонна кўпроқ пахта берди. Дон экинларидан ҳам мўл ҳосил етиштирилди. Давлат омборларига қарийб 19 миллион пуд, ёки ўтган йилдагидан деярли икки баравар кўп ғалла тўкилди. Пиллачилар, қоракўлчилар, сабзавотчилар ва деҳқончиликнинг бошқа тармоқлари меҳнаткашлари катта муваффақиятларга эришдилар.

Аммо, биз қишлоқ хўжалигидаги аҳволни чуқур таҳлил этганимизда, бизда мавжуд имкониятларнинг ҳаммаси ҳали ишга солинмаганлигини яхши биламиз.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев Краснодарда ўтказилган қишлоқ хўжалик ходимлари кенгашида сўзлаган нутқида республикамизнинг ишлари тўғрисида бир қанча танқидий мулоҳазалар айтди ва суғориладиган ерлардан фойдаланишда катта камчиликлар борлигини кўрсатди. Шу муносабат билан Ўзбекистон партия, совет, қишлоқ хўжалик органлари, ишлаб чиқариш бошқармалари тегишли тадбирларни ишлаб чиқдилар. Бу тадбирларда суғориладиган майдонлардан фойдаланишни кескин суратда яхшилаш кўзда тутилади.

Республикада комсомолларнинг ташаббуси билан дон экинларидан йилига икки марта ҳосил олиш ҳаракати бошланди. Ўртоқ Н. С. Хрушчев ёшларнинг ана шу ватанпарварлик ташаббусини қўллаб-қувватлади.

Суғориладиган ерларнинг ҳар гектаридан самарали фойдаланиш ғоят муҳимдир. Илгари вақтларда республикадаги суғориладиган ерларнинг 50 минг гектаридан кўпроғига ҳар йили кам маҳсулот берадиган экинлар экилар эди. 1964 йилдаёқ бундай нуқсонга барҳам берилади. Колхоз ва совхозлар бу ерларга асосан дон экинлари экадилар.

Барча резервлар ва имкониятлардан фойдаланиш, ишлаб чиқаришни ғоят кенг миқёсда механизациялаштириш, деҳқончиликда химияни кенг қўлланиш пахта, дон етиштиришни, хусусан шоли ва бошқа маҳсулотлар етиштиришни яна анча кўпайтиришни таъминлайди.

Ишлаб чиқилган тадбирларда республикада 1970 йилда пахта етиштиришни кейинги беш йил ичида ўрта ҳисобда олинган 3 миллион 200 минг тонна ўрнига 4.300—4.600 минг тоннага етказиш мўлжалланади. Дон етиштиришни 1964 йилдаёқ 115 миллион пудгача ошириш, 1965 йилда 160 миллион пуд, 1970 йилда 400 миллион пудгача кўпайтириш кўзда тутилади, Бу йил 50 миллион пуд дон етиштирилган эди. 1964 йилда давлатга 40 миллион пуд ғалла сотилади. Гўшт, сут, жун, сабзавот, мева, узум, пилла ва қоракўл тери етиштириш анча ортади.

Суғориш — қишлоқ хўжалигини кескин суратда юксалтиришнинг асосидир. Ўзбекистонда суғориладиган ерларнинг умумий майдони 2 миллион 300 минг гектардан ортиқдир. Республика қишлоқ хўжалиги бутун ялпи маҳсулотининг тахминан 90—95 проценти шу ерлардан олинади.

Шу билан бирга, суғориладиган ерлардан фойдаланишда ҳали ҳам катта камчиликлар бор. Суғориладиган майдонлардаги кўп массивлар сув билан яхши таъминланмаган, уларнинг мелиорация ҳолати сира ҳам кўнгилдагидек эмас. Бизда шўрҳок майдонлар ва мелиорация ҳолати ёмон бўлган ерлар бир миллион гектардан ортиқдир. Шу муносабат билан 1964—1967 йилларга мўлжалланган ирригация ишларининг улкан программасига юз мингларча гектар янги ерларни суғориш билан бир қаторда, мавжуд суғориладиган массивларнинг сув билан таъминланишини оширишга ва уларнинг мелиорация ҳолатини яхшилашга катта эътибор берилади. 1964—1970 йиллар мобайнида 1 миллион гектардан кўпроқ ерни суғориш учун тайёрлаш кўзда тутилади.

Мирзачўлда жуда катта ишлар қилинади. Бу ерда суғориладиган ерларнинг лойиҳада кўзда тутилган умумий майдони 630 минг гектарни ташкил этади. Бу ерларнинг 280 минг гектари ҳозирдаёқ суғорилмоқда. 1964—1970 йиллар мобайнида яна 256 минг гектар майдонни суғориш мўлжалланди. Қарши даштлари катта истиқболга эга бўлган райондир. Амударёнинг сув ресурслари ва Бухоро табиий гази ҳамда Норак ГЭСи базасида вужудга келтирилаётган энергетика қувватлари бу ерда 1 миллион гектар майдонни машиналар ёрдамида суғориш имконини беради.

Ҳозирги вақтда республикада ирригация қурилиши соҳасида кўп иш қилинмоқда. Сув омборлари қуриш билан бир қаторда каналларга бетон ётқизиш, янги прогрессив суғориш усулларини қўлланиш соҳасидаги ишлар қизитиб юборилади. Бу эса суғоришда сувдан фойдаланишни анча яхшилаш имкониятини туғдиради. Яқин йиллар ичида суғориладиган ерлардаги шўрҳок майдонлар ва ботқоқликларни тугатиш юзасидан бир қанча тадбирлар амалга оширилади.

Илғор хўжаликларнинг тажрибаси чигит экиладиган суғориладиган ерларда минерал ўғитлардан фойдаланиш жуда яхши самара бераётганлигини кўрсатади. Республикада азотли ўғитларнинг бир центнери эвазига ўрта ҳисобда 3 центнергача пахта ҳосили олинади.

(Охири тўртинчи бетда).

ГЎШТ ТАЙЁРЛАШ ПЛАНИ БАЖАРИЛДИ

Тошкент областининг чорвадорлари КПСС Марказий Комитети Пленуми шарафига катта ғалабани қўлга киритдилар. Улар давлатга пландаги 17 минг 591 тонна ўрнига 17 минг 607 тонна гўшт (тирик вазнда) топширдилар. Утган йилдагига нисбатан гўшт тайёрлаш 831 тонна кўпайди.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

6 декабрда ўртоқ Н. С. Хрушчев раислигида СССР Министрлар Советининг мажлиси бўлди. Бу мажлисда 1964—1965 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантириш плани лойиҳаси ва СССР Давлат бюджети лойиҳаси қараб чиқилди.

Мажлисда СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, СССР Госпланининг раиси ўртоқ П. Ф. Ломаконинг 1964—1965 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантириш плани лойиҳаси тўғрисидаги доклади ва СССР молия министри ўртоқ В. Ф. Гарбузовнинг 1964—1965 йилларда СССР Давлат бюджетининг лойиҳаси тўғрисидаги доклади тингланди.

1964—1965 йилларда СССР Халқ хўжалигини ривожлантириш плани лойиҳаси партия, совет, хўжалик, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг, шунингдек ишчилар, инженерлар ва олимларнинг кенг иштироки билан ишлаб чиқилди. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг 1963 йил 18 июндаги маълум мактубида баён қилинган принциплар ва йўналишлар лойиҳага асос қилиб олинди.

Лойиҳада мўлжалланган тадбирлар, аввало, химия саноатининг, хусусан минерал ўғитлар, ўсимликларни ҳимоя қилиш воситалари, пластик массалар, химиявий тола, синтетик каучук, озуқа хом ашёси ўрнини босадиган маҳсулотлар ишлаб чиқаришнинг устун даражада ривожланишини таъминлашга, қишлоқ хўжалигини жадал ривожлантиришга, фан ва техника ютуқларини халқ хўжалигига кенг жорий қилишга ҳамда аҳолининг турмуш даражасини янада ошириш ва маишатини яхшилашга қаратилган.

СССР Министрлар Совети 1964—1965 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантириш плани ва СССР Давлат бюджети лойиҳаларини маъқуллади.

1964—1965 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантириш плани ва Давлат бюджетининг лойиҳалари СССР Олий Советининг муҳокамасига тақдим этилади.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Бюджет комиссиясида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Бюджет комиссиясининг кенгайтирилган мажлиси бўлди. Бу мажлис депутат Ғ. Ғ. Юсупов раислигида ўтди. Мажлисда республика Молия министрлиги, Госплан ва бошқа министрликлар ҳамда бошқармаларнинг вакиллари қатнашдилар.

Олтинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг иккинчи сессияси республиканинг 1964—1965 йиллар Давлат бюджети ва халқ хўжалик плани лойиҳаларини ва Ўзбекистон ССРнинг 1962 йилги Давлат бюджетининг бажарилиши тўғрисидаги масалани қараб чиқиши муносабати билан Бюджет комиссияси муҳокама қилинадиган материалларни кўриб чиқиш тартибини белгилади.

Бюджет комиссиясининг яқинда ўтказиладиган мажлисларида Ўзбекистон ССР Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги, «Узглавстрой», республика Савдо министрлиги, «Узглавбит», Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги, «Ўзбекбирлашув», Ўрта Осиё Халқ хўжалиги кенгаши пахта тозалаш ва енгил саноат Бош бошқармалари (Ўзбекистон ССР территориясида жойлашган корхоналар бўйича) молия-хўжалик фаолияти тўғрисидаги ҳисоботларини муҳокама қилишга қарор берилди. (ЎзТАГ).

МОСКВАГА, ПЛЕНУМГА

Муаззам Шарқнинг машъал шаҳри Тошкент устида ажойиб дилрабо тонг отмоқда. Улкан пойтахтнинг улкан дарбозаси — аэропорт йўловчилар билан гавжум. Салобатли ҳаво лайнерлари сафарга ҳозирлик кўрмоқдалар. Улар қанчадан-қанча кишиларни бепоён Ватанимизнинг узоқ-узоқ шаҳарларига, дўст-биродарларининг олдига, бахт ва қувонч оғушига олиб кетадилар. Улар қанчадан-қанча кишиларни Тошкентга меҳмонга олиб келадилар.

Хув анави «ИЛ-18» бугун яна бир шарафли вазифани адо этади. У Москвага, КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленумига Ўзбекистон делегациясининг бир группа аъзоларини олиб боради. Соат 9 бўлмасданоқ Пленум иштирокчилари аэродромга тўплана бошлайдилар. Уларнинг орасида республика партия ва ҳукумат раҳбарлари, областларнинг раҳбарлари, олимлар, саноат ва қишлоқ хўжалиги илғорлари бор. Делегация аъзолари ўзаро самимий суҳбатлашмоқдалар. Суҳбат темаси — химия. Бинобарин улар химия масаласи муҳокама қилинадиган катта Пленумга жўнаб кетмоқдалар.

— Кимёгарлар шаҳри, — дейди Чирчиқ шаҳар партия комитетининг биринчи секретари ўртоқ Ф. Ёқубов, — партиямиз Марказий Комитетининг навбатдаги Пленумини муносиб кутиб олиш учун социалистик мусобақани кенг қулоч ёйдириб, яхши натижаларга эришди. Шаҳар саноати 11 ойлик планни муддатидан илгари ошириб адо этди. 3 миллион сўмлик ўрнига пландан ташқари 5 миллион сўмлик маҳсулот етказиб берилди. Шаҳардаги 20 та саноат корхоналарининг ҳаммаси йиллик планларини бажардилар. Чирчиқ электрохимия комбинати, «Ўзбекхиммаш», «Электромаш» каби корхоналар, айниқса, қувончли кўрсаткичларга эришдилар. Электрохимия комбинати бу йилнинг ўзида ўз қувватини анча оширди. Шундай қилиб, етти йилликнинг охирги йили маррасига етиб олдилар. Чирчиқликлар Салават, Шокинск, Невиномишск, Фарғона, Навоий шаҳарларидаги химия комбинатларининг заказларини муваффақиятли адо этдилар.

— Кимёгар олимларимиз олдида катта вазифалар турибди, — дейди Ўзбекистон ССР Фанлар Академияси химия институтининг директори ўртоқ Е. Алиев, — жумладан бизнинг химия институтимиз коллективи ҳам ана шу вазифаларни ҳал этишда ўзининг камтарин ҳиссасини қўшмоқда. Академик М. Н. Набиев бошқараётган минерал ўғит лабораторияси коллективи мураккаб кўпкомпонентли ўғит технологиясини яратиш устида иш олиб бормоқда. Суюқ ва қуюқ ўғитларнинг биологик ва агрохимик синовлари муваффақиятли ўтди. Каратов фосфоритларидан олинган суюқ-мураккаб ўғит ишлаб чиқиш ва қўлланишда арзонга тушиши аниқланди. Колхоз-совхоз далаларида суюқ-мураккаб ўғитлар мителмеркаптафос билан аралаштириб қўлланилганда қишлоқ хўжалиги зараркунандаларига қарши курашда қувончли натижалар берди. Шунингдек, профессор К. С. Аҳмедов раҳбарлигидаги лаборатория ходимлари бизнинг шароитимизда сунъий тупроқ доначалари яратувчи препаратлар устида ишламоқдалар. Буларнинг ҳаммаси келажакда катта аҳамият кашф этади.

— Химия бизларнинг ҳам пахтамиз, ҳам нонимиз, ҳам гўштимиз ҳам сутимиз ва кийимимиздир. Пленумни барча планларимизни бажариш билан кутиб олдик. 3—4 кун ичида район бўйича шудгорлаш плани ҳам бажарилади. Пландаги 41 минг ўрнига 51 минг гектар ер шудгор қилинади, — дейди Оққўрғон ишлаб чиқариш бошқармаси партия комитетининг секретари ўртоқ С. Тоиров.

— Бир йилнинг ўзида пахта ҳосилдорлигини ҳар гектар ердан 24 центнерга кўтарган эканмиз, бир центнер «оқ олтин»нинг таннархини 14—15 сўмга туширган эканмиз, буларнинг ҳаммаси химиянинг мўъжизасидир. Суперфосфат, аммиак селитраси каби ўғитлар ишлатишимиз туфайли ана шуларга эришаолдик, — дейди «2-Оққўрғон» совхози комплекс-механизациялаш звеносининг бошлиғи ўртоқ В. Тюпко.

... Соат ўн бирга яқинлашмоқда. Делегация аъзолари бирин-кетин самолетга чиқадилар. «ИЛ-18» Москва томон парвоз қилади.

Р. УМАРОВ.

Суратларда: Пленум қатнашчиларидан бир группаси.
А. Абалян фотоси.

МАМЛАКАТИМИЗ ХИМИЯСИ

Тошкент техника резинаси буюмлари заводининг шиналар ремонти цехида янги технологик линия жорий этиляпти. Линия ишга тушгач корхонада йилига 50 минг дона автомобиль покришкаси ремонт қилинадиган бўлади. Суратда: монтажчи Одил Тоҳиров линия ускуналарини монтаж қилмоқда.

В. Сироткин ва И. Глауберзон фотоси.

ЯНГИ ВАЗИФАЛАР ОЛДИДА

ПАРТИЯМИЗ Марказий Комитетининг мамлакат химия саноатини юксалтириш масалаларини муҳокама қилишга бағишланадиган навбатдаги Пленумининг чақирилиши кўп минг кишилик коллективимиз куч-ғайратини мавж урдириб юборди. Цехлар, участкалар, смена ва бригадаларда меҳнат кўтаринкилиги ошди. Химикларимиз Пленумни муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш юзасидан социалистик мусобақани авж олдириб юбордилар.

Ҳарбир цех коллективи ўз ички имкониятларини хисоблаб чиқиб, зиммасига янги оширилган мажбуриятлар олди. Қишлоқ хўжалик экинларидан мўл ҳосил олиш гарови бўлган минерал ўғитлар ишлаб чиқаришни мумкин қадар кўпайтиришга қаратилган жуда кўп ташкилий-техникавий тадбирлар белгиланди.

Шундан сўнг енг шимариб ишга киришилди. Турли касбдаги химикларимиз коллектив зиммасига олган янги мажбуриятларни муваффақиятли адо этишга ҳисса қўшиш иштиёқида самарали меҳнат қилдилар. Ички резервларни ишга солишди. Агрегатлар қувватидан унумли фойдаланиш, минерал ўғитларнинг таннархини камайтиришга астойдил интилдилар.

Коллективимизнинг бир ёқадан бош чиқариб, худди бир оиланинг аъзоларидек аҳил ва иноқ бўлиб ишлашлари ажойиб натижалар берди. Социалистик мажбурият муваффақиятли бажарилмоқда. Деярлик барча техника-иқтисодий кўрсаткичлар ортиғи билан адо этилмоқда. Шу йилнинг ўтган ўн ойи мобайнида ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш плани 102 процентдан орттириб бажарилди. Планга қўшимча равишда бирнеча минг тонна минерал ўғит ишлаб чиқарилди. 22 миллион 258 минг киловатт-соат электр қуввати, 24.945 мегакалорий буғ, 1 миллион 363 минг кубометр табиий газ, 5 миллион 956 минг кубометр сув иқтисод қилинди. Шу давр ичида рационализатор ва ихтирочиларимиз деярлик 400 минг сўм маблағни тежаб қоладиган таклифларни амалга оширдилар. Юзга яқин ташкилий-техникавий тадбирларнинг кўрилиши коллективимизга ўнларча минг сўмлик фойда келтирди.

Химикларимиз табиий газдан арзон минерал ўғитлар ишлаб чиқариш юзасидан мамлакатимизда бошланган ҳаракатнинг ташаббускорлари бўлишди. Улар бу соҳада ҳам яхши кўрсаткичларга эришмоқдалар. Ҳозир табиий газдан комбинатимизда тайёрланаётган аммиакнинг таннархи мамлакатимиздаги бошқа корхоналардагига қараганда анча арзондир. Агар илгари бир тонна аммиак тайёрлаш учун 910 кубометр газ сарфланган бўлса, эндиликда у 898 кубометрни ташкил этмоқда. Бу кўринишидан унчалик эътиборли рақам эмас. Лекин ана шу тежаб қолинган табиий газ ҳисобига йиллик пландан ташқари юзларча тонна аммиак ишлаб чиқариш мумкин.

Бунда метанни конверсиялаш цехи коллективининг ҳиссаси каттадир. Цехнинг барча ишчилари виждонан меҳнат қилиш туфайли маҳсулот тайёрлашни кўпайтирмоқдалар ва сифатини муттасил яхшиламоқдалар. Коллектив технология режимига қатъий амал қилиш туфайли ажойиб муваффақиятларни қўлга киритмоқда. Хомашё ва материалларни тежаб-тергаб сарфлаш, маҳсулот таннархини камайтиришда бошқа коллективларга ўрнак бўлмоқда. Йил бошидан буён бу цех ишчилари деярлик 60 минг сўмликка яқин давлат маблағини тежаб қолишди.

Коммунистик меҳнат коллективи деган шарафли номни олишга муяссар бўлган цехимиз ишчилари, инженер-техник ходимлари ва хизматчилари ҳам минерал ўғитлар ишлаб чиқаришни йил сайин кўпайтирмоқдалар. Етти йиллик бешинчи йилининг ўтган ойлари давомида пландагидан ташқари ўнларча эшелон ўғит тайёрладик ҳамда пахтакорларга етказиб бердик. Бундай ютуқларга Д. Бадалов, С. Бойқўзиев, Ш. Гадоев ўртоқлар сингари ишбилarmанд, куйди-пишди мутахассисларимиз раҳбарлик қилаётган сменалар муносиб улуш қўшмоқдалар. Улар ойлик топшириқларни доимо 110 процентга етказиб адо этишаяпти. Бу пешқадамларнинг меҳнатдаги шижоати, тежамлилиги туфайли 11 минг сўмликдан кўпроқ давлат маблағи тежаб қолинди.

Ҳали олдимизда катта вазифалар турипти. Эртага жонажон пойтахтимизда ўз ишини бошлайдиган партиямиз Марказий Комитетининг Пленуми химия саноатини, шу жумладан унинг минерал ўғитлар ишлаб чиқарадиган тармоғини ривожлантириш, қишлоқ хўжалик меҳнаткашларига турли-туман ўғитлар етказиб беришни кўпайтириш бўйича катта вазифалар белгилайди. Бу эса комбинатимиз коллективига ҳам тааллуқлидир. Шуни ҳисобга олиб, химикларимиз ҳозирнинг ўзидаёқ минерал ўғитлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш, унинг янги турларини тайёрлашни ўзлаштириш борасида янги-янги марралар белгиламоқдалар.

Комбинатимизда ўғитларнинг сараси ҳисобланган карбамид ишлаб чиқарадиган улкан цех қурилиши охирига яқинлашмоқда. Келаси йилнинг биринчи кварталида бу цех ўзининг дастлабки маҳсулотини беради. Натижада пахтакорларимиз учун минерал ўғитлар ишлаб чиқариш янада ортади. Кўпчилик цехларни кенгайтириш ишлари ҳам олиб борилади. Цехимизда катта ўзгаришлар юз беради. Маҳсулот ишлаб чиқариш хажми ортади, унинг сифати тинмай яхшиланади. Азот ва фосфорли компонентлардан иборат мураккаб ўғитларнинг янги хилларини ишлаб чиқариш йўлга қўйилади. Бундан ташқари, аммиак селитраси дона-дона қилиб тайёрлана бошланади. Бу ўғит эса бирқанча афзалликларга эга. У ўсимликлар томонидан тез ўзлаштирилади, ерда кўп туриб қолмайди. Бундай ўғитни ўғитловчи машиналар ёрдамида тупроққа солса бўлади. Ҳозир цехимизда грануляция миноралари қурилиши тугалланмоқда. У ишга тушгач. ўғит янада сифатли бўлади.

Биз бир неча йилдан буён ғўза баргини тўкишда ишлатиладиган препарат дефолиант тайёрлаяпмиз. Уни ишлаб чиқариш бундан буён янада кўпаяди, ассортименти ортади. Бу ишларнинг ҳаммаси Ўзбекистон ССР Фанлар Академияси химия институтларининг олимлари билан биргаликда амалга ошириляпти. Илм аҳиллари ва ишчиларнинг ҳамкорлиги янги-янги муваффақиятлар гаровидир. Биз бу икки ўртадаги алоқаларни янада мустаҳкамлаймиз. Чунки у ишимизга, меҳнатимиз натижаларини янада баракали қилишга катта ёрдам бераяпти.

Комбинатимиз коллективи она-Ватанга кўпроқ минерал ўғитлар етказиб бериш, унинг янги хилларини тайёрлашни ўзлаштириш ва бу билан мамлакатимизда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг мўл-кўл бўлишига оз бўлса ҳам ёрдам бериш учун хормай-толмай ишлайди.

О. ИЛЕСОВ,

Чирчиқ электрохимия комбинати минерал ўғитлар цехининг бошлиғи.

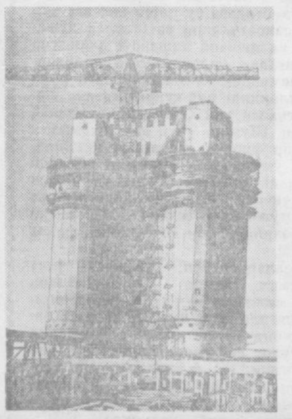

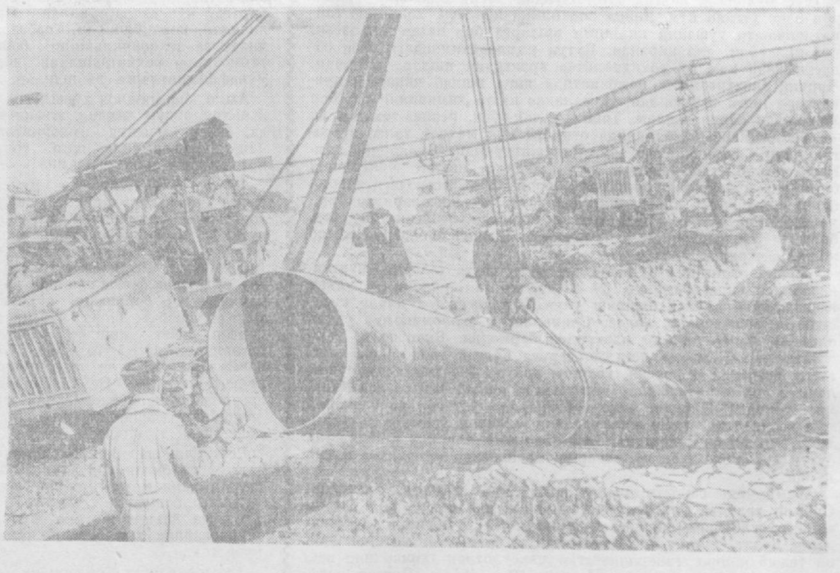

Чирчиқ электрохимия комбинатида янги қувватлар қурилиши жадал суръатлар билан бормоқда. Суратларда: (юқорида) минерал ўғитлар цехида қурилаётган грануляция минораси, (пастда) карбомид цехи бош водопроводи учун қувурлар ётқизилмоқда.

В. Попов фотолари.

ҚИММАТБАҲО ХОМАШЁ

Навқирон Олмалиқ шаҳри Ўзбекистоннинг рангли металлургия марказидир. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар мамлакатимизнинг турли чеккаларига жўнатилмоқда. Шу йилнинг март ойида Олтинтопган қўрғошин-руҳ комбинатида олтингугурт кислотаси цехи ишга туширилди. Цех коллективи қисқа муддат ичида катта химия саноати учун жуда зарур бўлган қимматбаҳо маҳсулот — олтингугурт кислотасини кўплаб етказиб берди.

Кимёгарлар олтингугурт кислотасини химиянинг нони дейишади. Шунинг учун ҳам бу қимматбаҳо маҳсулотни кўплаб ишлаб чиқариш учун янгидан-янги тадбирлар белгиланмоқда.

Шу кунларда комбинатда кислота цехининг иккинчи ва учинчи навбат қисмини қуриш ишлари тезкорлик билан олиб борилаётир. Булар ҳам тўла қувват билан ишга туширилгач халқ хўжалиги, шу жумладан, қишлоқ хўжалиги учун йилига ўн минг тонналаб олтингугурт кислотаси ишлаб чиқарилабошланади.

Ёш корхонанинг ишчилари қурувчиларни шоshiриб қўйишаяпти. Улар янги постда туриб иш бошлашни сабрсизлик билан кутмоқдалар.

— Ҳамма ишни мутахассис кадрлар ҳал қилади,— дейди цех бошлиғининг ўринбосари Эдуард Искандаров,— шунинг учун ҳам биз аввало цех ишга туширилиши олдидан кадрлар тайёрлаш масаласини ҳал этишга киришдик. Цехимизнинг машъаллари ҳисобланган Викторов, Кошеев, Морозов ўртоқлар сингари кўпгина ишчилар Иттифоқимиздаги суперфосфат заводларига бориб, илғор иш усуллари билан танишиб қайтишди. Ўз вақтида кўрилган тадбирлар яхши натижалар берди. 4 кун давомида цехимизнинг биринчи навбати тўла қувват билан ишга туширилди. Орадан икки ой ўтганидан кейин давлат планларини тўла бажара бошладик. Ҳозир эса план муттасил ошиғи билан адо этилаётир.

Ҳа, ҳамма ишнинг ҳам бошланиши қийинроқ бўлади. Цех ишчилари «изга» тушиб олганларидан сўнг иш юришиб кетди. Меҳнаткашлар КПСС МК Пленуми шарафига йиллик пландагидан ташқари юзларча тонна олтингугурт кислотаси ишлаб чиқаришга қарор қилишди. Ана шу маҳсулотдан минглarча тонна юқори сифатли суперфосфат тайёрлаш мумкин. Шу кунларда коллектив зиммасига олган ана шу юксак топшириқни муваффақиятли адо этиш учун курашаяпти.

Цехнинг баланд корпуси, қудратли печлар, узун-қисқа оқ қувурлар ва насослар, осмонга сарғич тутун пуфлаётган баланд трубалар, ҳамма-ҳаммаси киши кўз ўнгида ажойиб манзара кашф этади. Шуниси қувончлики, катта химиянинг бу янги ўчоғида асосий ишларнинг деярли барчасини автоматлар бажаради.

Мана, совутиш аппарати ёнида бронзадан қуйиб қўйилгандек пишиқ гавдали йигит турибди. Оёғига этик, устига коржома кийган, кепкасини қопқора қошлари устигача бостириб олган бу химик улкан аппаратнинг юрак тепишини тинглаётгандек диққат билан ишлайди. Ростдан ҳам у ўз касбининг табиби...

Қўлдош Юсупов цех ишга тушган дастлабки кунданоқ бу ерга келган. У шу цехда слесарь бўлиб ишлайди. Слесарлар эса бу ерда асосий звено ҳисобланади. Чунки газ, кислота трубалари, насослар, холодильниклар тўсатдан ишдан чиқиб қолиши мумкин. Уларни тезлик билан ремонт қилиш ёки янгисини ўрнатиш сингари ишларни ана шу слесарлар бажаришади.

Шундай қилиб, Олмалиқ шаҳри химия саноатининг асоси бўлган Олтингугурт кислотасининг марказига ҳам айланмоқда. Олмалиқ химиклари олтингугурт кислотасини тобора кўпроқ ишлаб чиқариш тадбирларини қидириб топмоқдалар.

Б. РАЖАБОВ.

ДЕҲҚОН КЎМАКДОШЛАРИ

Сергели аэропортининг авиация ходимлари ҳозир диёримизнинг ғолиб пахтакорлари билан бир қаторда келгуси йилнинг мўл «оқ олтин» хирмони учун мустаҳкам пойдевор қурмоқдалар.

Далага чиқсангиз, чиндан ҳам қизғин меҳнат ҳароратини сезасиз. Бир томонда ғўзапоя йиғиштирилаяпти, бир томонда шудгор бораяпти. Авиаторлар совхоз ишчилари билан ҳар йилдагидек бу йил ҳам ҳамкорликда меҳнат қилмоқдалар. Ахир қарс икки қўлдан чиқадида! Азамат авиаторлар ўз қанотли дўстларини ишга яхшилаб созлаганликлари туфайли меҳнат унумдорлиги ортиб бораяпти. Ҳар куни бир неча ўн гектар майдонга самолёт ёрдамида ўғит сепилади. Ер ҳамир бўлса, ўғит ҳамиртуриш. Буни яхши тушунган авиаторлар, сидқидиллик билан меҳнат қилиб, барча майдонга бир текис ўғит сепилиши учун курашадилар.

Ҳа, ҳақиқатан ҳам уларга ҳар қанча раҳмат айтса, миннатдорчилик билдирса арзийди. Кечани-кеча, кундузни кундуз демайдиган азаматлар.

Қиш қишлигини қилаётган шу кунларда пойтахт областимизнинг бепоён далалари устида қўшқанотли самолётлар учиб юрибди. Улар шудгордан олдин ерга химиянинг маҳсули бўлмиш минерал ўғитлар сепишяпти. Эргаш Мусамуҳамедов, Валерий Русин, Олег Калинин каби кўплаб «ҳаво комбайни»нинг капитанлари авиация-химия ишларининг устаси сифатида ном чиқаришган. Ҳозир улар командирлик қилаётган самолётларнинг экипажлари аъзолари ерни ўғитга тўйдиришда самарали меҳнат қилмоқдалар.

1-«Оққўрғон» совхозининг пахта пайкаллари бир неча минг гектар ерда ястаниб ётибди. Яқиндагина бу пайкаллар оппоқ дурдоналарга бурканган эди. Ҳозир эса авиаторлар келгуси йил мўл ҳосили учун курашда муҳим агротехника тадбирини амалга оширмоқдалар. Улар совхоз пахтакорларига «уч минг гектар ерга шудгордан олдин суперфосфат сепиб берамиз» деб ваъда беришган эди. Мана энди ана шу ваъдаларига чинакам вафо қилмоқдалар.

Хўжалик деҳқонлари айниқса экипаж командири Эргаш Мусамуҳамедов ва унинг жанговар ёрдамчиси — иккинчи учувчи Қаюм Шокировлардан беҳад миннатдор бўлишяпти. Негаки, улар бир неча йиллардан бери шу совхоз пахтакорларига яқиндан ёрдам бериб келмоқдалар.

Далалар авиация ёрдамида химиявий жиҳатдан кўнгилдагидай ишланаётганлиги туфайли хўжаликда пахта ҳосилдорлиги йил сайин ортиб бормоқда. Айниқса бу йилги ютуқ ҳаммани беҳад қувонтириб юборди. 1-«Оққўрғон» совхози пахта тайёрлаш йиллик планини областда энг биринчилар қаторида бажаришга муваффақ бўлди. Экин майдонларининг ҳаммасидан гектар бошига 26-28 центнердан хирмон кўтарилди. Бу катта ғалабада «қанотли пахтакорлар» — Эргаш Мусамуҳамедов ва Қаюм Шокиров ўртоқларнинг катта улуши бор.

Республикамизнинг барча меҳнаткашлари қатори Ўзбекистон авиаторлари ҳам жонажон партиямиз Марказий Комитети декабрь Пленумининг очилишини зўр кўтаринки руҳ билан кутмоқдалар. Улар ўз орзу-истакларини эндиликда катта химияга боғламоқдалар. Чунки химия мўл ҳосил олишда, ғўзани парвариш қилишда, ҳосилни турли ҳашаротлардан сақлаб қолишда, бегона ўтлар ва касалликларни йўқотишда катта куч бўлиб қолмоқда.

М. ВИШЕДСКИЙ.

Суратда: (ўнгдан) иккинчи учувчи Қ. Шокиров, «АН-2» самолётининг командири Э. Мусамуҳамедов, агрономлар Ю. Лян ва А. Гашиев ўртоқлар.

Автор фотоси.

АГАР ҲАВО ЎҒИТЛАНСА...

Ҳосилдорликни ошириш мақсадида тупроққа ўғит солинади. Бироқ, ўсимликлар ўсиши учун зарур бўлган моддаларни тупроқдангина эмас, шу билан бирга, ҳаводан ҳам оладику! Эҳтимол, ҳавони ҳам ўғитлаш лозимдир?

Олимлар иссиқхона ва парникларда ҳаводаги карбонат ангидрид газини сунъий равишда бир процентгача оширдилар (одатда, бу газ ҳаво таркибининг қарийб 0,03 процентини ташкил қилади). Натижа кутилганидан ҳам зўр бўлди. Помидор, бодринг ва эртаги картошканинг ҳосили ўрта ҳисобда қарийб уч марта, редиска ва сабзи ҳосили олти марта ошди. Лекин бу ҳали ҳаммаси эмас: таркибида карбонат ангидрид гази кўп бўлган ҳавода полиз экинлари одатдагидан кўра икки марта тез етилди.

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИЛАН ҲАМНАФАС

Халқ хўжалигининг ҳарқандай тармоғи ҳам илм-фанга таянади. Фан ютуқлари, илғор тажрибалар ишлаб чиқаришга тадбиқ қилинганда саноатда ҳам, қишлоқ хўжалигида ҳам юксалиш бўлади. Химия фанининг ютуқлари ҳам беҳисоб. Уларнинг кўпи ҳозир халқ хўжалигимизда кенг қўлланилаяпти. Айни вақтда бу фан олдида кўпгина муҳим проблемалар турипти. Эртага ўз ишини бошлайдиган КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленуми химия саноати ва фанининг энг муҳим вазифаларини конкрет белгилаб беради, албатта.

Партиямиз Марказий Комитети Пленуми арафасида «Правда» ва «Известия» газеталари саҳифаларида бир гуруҳ олимларнинг Совет Иттифоқи Коммунистик Партияси Марказий Комитетига хати эълон қилинди. Бу хатда катта химия бойликларидан тағин ҳам кенгроқ фойдаланиш юзасидан бир қанча фойдали таклифлар илгари сурилди. Химия факультетлари олимларининг илмий тадқиқотлари ҳам бевосита ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлиши айтилди. Бу фикрга факультетимиз олимлари ҳам тўла қўшиладилар.

Аввало, ўқув-тарбия ишлари ҳақида икки оғиз сўз. Факультетимизни республикамиз химик кадрлар ўчоғи, десак хато қилмаган бўламиз. Бу ерда ўқиб, ҳаётга йўлланма олган ўнлаб йигит-қизлар ҳозир химия саноати корхоналарида ҳамда илмий муассасаларда фаол меҳнат қилишаяпти. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси химия институтларида илмий ходим, ҳатто лаборатория мудирлари бўлиб ишлаётган кўпгина илм-фан аҳллари ҳам университетимизда таҳсил кўрган.

Мақтаниш эмас, факультетимиз кафедраларига республикамизнинг йирик химик олимлари тўпланган. Улар ҳозир кўпгина муҳим проблемаларни ҳал қилиш устида ишлашаяпти. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги Обид Содиқовнинг самарали тадқиқотлари бизни беҳад қувонтиради. Академик бошчилигидаги бир группа олимлар вилт касаллигига қарши кураш чораларини кўришаяпти. Изланишлар натижасида иккита янги препарат таклиф этилди. Шуниси муҳимки, улар синовдан муваффақиятли ўтди.

Бегона ўтларни йўқотиш масаласи муҳим проблемадир. Бунда, албатта гербицидлардан кенг фойдаланиш лозим. Олима С. Л. Гусинская нефтнинг таркибини ўрганиб, унинг чиқиндиларидан гербицидлар тайёрлаш мумкинлигини исботлади. Профессор И. П. Цукерваник эса янги дефолиантларни ҳосил қилиш соҳасида ишлаб, дастлабки ютуқларни қўлга киритди.

Аналитик химия кафедраси олимларининг режалари ҳам катта. Улар нодир металларни ҳосил қилишнинг янги методларини ишлаб чиқмоқдалар.

Биз бу ерда фақат айрим тадқиқотлар тўғрисидагина гапириб ўтдик. Аслида эса халқ хўжалиги учун аҳамиятли бўлган бундай тадқиқотларимиз кўп. Химия фани ютуқларини ишлаб чиқаришда кенг қўллаш шу куннинг энг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолди. Бу вазифа факультетимиз олимлари зиммасига ҳам катта масъулият юклайди. Шунинг учун ҳам биз ишлаб чиқариш билан ҳамнафас бўлган ҳолда тадқиқотлар кўламини тағин ҳам кенгайтирамиз.

Ш. ТОЛИПОВ,

В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат университети химия факультетининг декани, химия фанлари доктори.

АРЗОН ВА СИФАТЛИ

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси химия институтининг кўмир кимёси лабораториясида кўмир таркибида мавжуд бўлган ва гуммат деб аталадиган моддалар асосида арзон ва сифатли ўғит — гуммарос тайёрланди. Шу институтнинг коллоид химияси лабораториясида эса ернинг ҳосилдорлигини ошириш, тупроқнинг физик хоссаларини яхшилашга имкон берадиган полимер моддаларнинг сувда эрийдиган янги хиллари олинди. Бу моддалар тупроқда истаган сунъий структура ҳосил қилишга имкон беради.

Тупроқшунослик институтида ўтказилган махсус тажрибалар ана шу йўллар билан структураланган ерларда қатқалоқ ҳосил бўлмаслигини, намнинг яхши сақланишини, ҳосилдорликнинг ошишини кўрсатди. Янги полимер моддалар эса шўр ерларни ювишни тезлатиш, қатқалоқ ва тақир ерларни ўзлаштириш, сувнинг ерга шимилишига қарши курашда яхши натижалар бермоқда.

Бундай моддаларни табиий газдан, саноат ва қишлоқ хўжалигининг турли чиқиндиларидан олиш мумкин.

КОММУНИЗМ ХИЗМАТИДА

БАРАКА МАНБАИ

Катта химия ҳаётимизга тобора чуқурроқ сингиб бормоқда. У халқ хўжалигининг беқиёс даражада ривож топишига катта таъсир кўрсатаяпти. Эндиликда оғир ишларни комплекс механизациялаштириш қанчалик муҳим аҳамиятга эга бўлса, химиялаштириш ҳам шунчалик муҳим аҳамиятга эга бўлиб қолаяпти. Ана шунинг учун ҳам партиямиз бу соҳани кенг кўламда юксалтиришга катта эътибор бераяпти. КПСС Марказий Комитетининг эртага очиладиган Пленумида катта химияни ривожлантириш масалалари муҳокама қилинади.

Химия фақат саноатнигина эмас, балки қишлоқ хўжалигини ҳам юксалтиришда жуда катта аҳамиятга эгадир. Катта химиянинг мингларча, миллионларча маҳсулотларидан бири — мочевинанинг моҳиятини олиб кўрайлик. Совхозимизда 1962 йилдан бошлаб, чорвачиликда мочевина қўлланила бошланди. Бўрдоқига боқилаётган ҳар бир бош қорамолга кунига 30 граммдан мочевина бера бошладик. 30 грамм нима деган нарса? Химиянинг мўъжизасини қарангки, ана шу 30 грамм озуқа кун сайин молларимизни семиртира бошлади. Ҳар бир бош қорамолнинг этига бир кеча-кундузда 1000—1100 граммдан эт қўшилаверди. Ваҳоланки, илгари мочевинанинг ўрнига ҳар бир бош қорамолга кунига бир ярим килограммдан концентрациялаштирилган озуқалар берардик. Аммо молларнинг семириши бир кеча-кундузда 700—800 граммдан ошмасди.

Бу йил 1056 бош қорамолни мочевина билан боқаяпмиз. Утган 10 ой ичида ҳар бир бош қорамол пландаги 550 грамм ўрнига бир кеча-кундузда ўрта ҳисобда 740 граммдан семирди. Бу нарса давлатга гўшт сотиш йиллик планини муддатидан анча илгари ортиғи билан бажаришимизга тўла имкон берди. Ҳозиргача давлатга йиллик пландаги 4014 центнер ўрнига 4639 центнер семиз гўшт сотдик.

Мочевина кўпгина маблағларни иқтисод қилиб қолишга ҳам имкон бермоқда. Бир йилда ҳар бир бош қорамолга илгари ўртача 6 центнердан концентрациялашган озуқалар берардик. Бундай озуқаларнинг бир центнери 6 сўм 50 тийин туради. Демак, ҳар бир бош қорамолга концентратлар едириш учун 39 сўм пул сарфланади. Энди 6 центнер концентрат ўрнига бир йилда бир бош қорамолга 11 килограммгина мочевина едираяпмиз. Бунинг пули 1 сўм 65 тийинга тўғри келади, холос. Кўрдингизми, мочевина туфайли ҳар бир бош қорамолга сарфланадиган пул 37 сўм 35 тийинга камайган.

Совхозимизда қорамолларнинг ҳаммасини мочевина билан боқиш учун 600 бош мол сиғадиган махсус бино қурилди. Шу декабрь ойидан бошлаб соғин сигирларни ҳам мочевина билан боқишга ўтамиз. Бунинг фойдаси сўзсиз катта бўлади. Бу йил силос бостираётганда ҳам унга мочевина аралаштирган эдик. Ҳозир қорамолларимиз бундай силосни зўр иштаҳа билан истеъмол қилаяпти.

Химиянинг маҳсули бўлган минерал ўғитлардан унумли фойдаланаётганлигимиз туфайли хўжаликда дала экинларидан мўл ҳосил олинмоқда. Ҳар гектар ерга 4 центнердан суперфосфат солиб, беда ҳосилдорлигини 135 центнерга етказдик. Маккажўхори, лавлаги ва бошқа ем-хашак экинларининг ҳосилдорлиги ҳам минерал ўғитлар туфайли оширилаяпти.

Чорвачиликни янада равнақ топтириш учун биз бундан буён химияга янада яқинроқ ёндошишимиз зарур. Чорва молларини ниҳоятда маҳсулдор қилиш учун бизга трикальций фосфатга ўхшаган турли микроэлементлар керак. Аммо бу ҳозирча камчил бўлиб турибди. Уйлаймизки, бундан буён химия беқиёс даражада ривожланар экан, қишлоқларимиздаги хўжаликлар бундай зарур нарсаларни истаганча олишларига аминмиз.

И. Е. СКЛЯР,
Янгийўл. «Чиноз» совхозининг бош зоотехниги.

Энг катта вазифалардан бири—ХИМИЯ саноатини ҳар томонлама ривожлантириш, халқ хўжалигининг барча тармоқларида ҳозирги замон химиясининг ютуқларидан тўла фойдаланиш, халқ бойлигини ошириш имконини, ишлаб чиқариш воситалари ва халқ истеъмол буюмларининг янги, мукаммалроқ ва арзон хилларини чиқариш имконини ғоят даражада кенгайтирадиган ютуқлардан тўла фойдаланишдан иборат. Металл, ёғоч ва бошқа материаллар тежамли, қулай ва енгил синтетик материаллар билан тобора кўпроқ алмаштириб борилади. Минерал ўғитлар ва ўсимликларни сақлашнинг химиявий воситаларини ишлаб чиқариш кескин даражада ўсади.

(КПСС ПРОГРАММАСИДАН)

ГЕРБИЦИДНИ ҚАДРЛАНГ

Тўйга тўёна билан бор, деганларидек, совхозимизнинг азамат меҳнаткашлари партиямизнинг эртага очиладиган Пленумига муносиб меҳнат совғаси билан етиб келдилар. Совхозимиз бўйича ҳар гектаридан олинган ҳосил 26 центнерга етди. Кўпгина бўлим ва бригадалар бундан ҳам юқори кўрсаткичга эришдилар. Машина терими соҳасида ҳам катта бурилиш бўлди.

Ютуқлар тўғрисида гапирилганда одатда унинг сирлари нимада, деб савол берадилар.

Бу саволга жавоб бериб шуни айтиш мумкин: совхозимизда йил бошиданоқ ишга уюшқоқлик билан киришилди. Бригада, бўлимларга малакали кадрлар, ишнинг кўзини биладиган деҳқонлар раҳбарлик қилди. Энг муҳими механизацияга кенг йўл бердик. Совхозимиздаги звеноларга, қолаверса кўпгина бригадаларга механизаторлар бошчилик қилди. Улар ўзлари чигит экдилар, ўзлари культивация қилдилар. Ҳар туп ғўза учун кураш қизитилди. Ҳар йили бегона ўт ўсиб кетиб, ҳосил тўплаш ва машинани ишлатиш ишига катта халақит берарди. Бу йил ана шу тўсиқнинг олдини олиш йўлида ғўзани икки томонлама ишлаганлигимиз қўл келган бўлса, олимларимиз тайёрлаб берган гербицидни қўллаганлигимиз ҳам катта фойда келтирди.

Мен ана шу тўғрида қисқача гапириб бермоқчиман. Бу дорининг турлари кўп. Ундан маккажўхори экиладиган ерлар, увотлар, йўл четкаларидаги ўтларнинг тухумини қуритишда ҳам фойдаланиш мумкин экан.

Биз чигит экишдан олдин шўра, семизўт, ёввойи гултожихўроз сингари ўтлар кўп ўсадиган майдонларни танлаб, ана шу ерларда иш олиб бордик. Бу майдонларнинг ҳар гектарига симазин дорисидан бир-икки килограммдан сепилди. Сўнг ишлов берилди. Натижа ёмон бўлмади: ана шу дорилар қўлланилган майдонларда бегона ўтлар юз процентгача камайди. Бу ҳол албатта ўсимликнинг нормал ривожланишига ва ҳосилнинг мўл бўлишига яхши таъсир қилди. Ҳар гектар ердан 30—32 центнергача етказиб пахта йиғиб олинди. Яна шуни айтиш керакки, бу майдонларда пахта етиштириш учун сарф бўладиган меҳнат камайди, ҳосилнинг таннархи арзонлашди. Агар совхозимиз бўйича бир центнер пахтани етиштириш учун ўртача 23-26 сўм сарфланган бўлса, симазин дориси қўлланилган майдонлардан олинган бир центнер пахта 14 сўмга тўғри келди.

Совхозимизда маккажўхори экиладиган майдонларда ҳам бегона ўтни камайтириш учун гербицид қўллаб кўрилди: симазин, отрозин дорилари бир гектар ерга 3 килограммдан мўлжаллаб солинди. Бундай майдонларга ҳам гербицид экишдан олдин бир мартагина сепилди. Ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, бунинг фойдаси анча яхши бўлди. Ўт кескин камайди.

Олимларимиз бизга увот чеккаларидаги ўтларни йўқотиш учун Жарқўрғон нефти қолдиқларини ишлатиб кўришни тавсия қилган эдилар. Биз уларнинг айтганича иш тутдик. Хулосамиз шундай бўлдики, бундай чиқиндиларни бундан буён чиқитга чиқариб юборилишига йўл қўймасдан ундан фойдаланиш зарур.

Ҳозир далаларимизда келгуси йил тараддуди авж олдириб юборилган. Совхозимиз пахтакорлари фан ютуқлари ва илғорлар тажрибасини кенг қўлланиб ҳосилдорликни ошириш йўлида бундан буён ҳам астойдил меҳнат қиладилар. Биз келгуси йилда ҳам бегона ўтнинг тухумини қуритиш учун гербицидлардан мумкин қадар кўпроқ фойдаланишни мўлжаллаб турибмиз. Химия — бу мўъжизалар яратувчи фан экан, унинг хилма-хил маҳсулларидан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришда фойдаланиш биз пахтакорларнинг ҳам муҳим бурчимиз бўлиб қолди.

Р. АБДУРАҲМОНОВ,
1-«Оққўрғон» совхозининг бош агрономи.

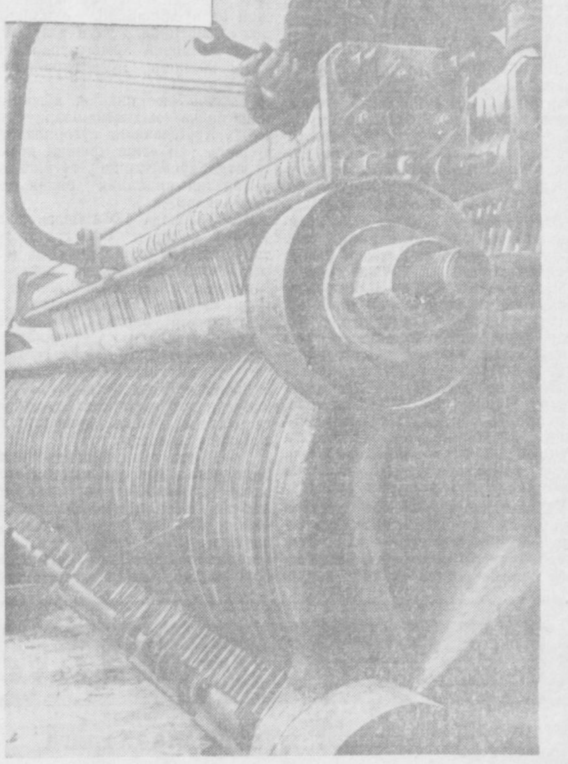

Янгийўл гидролиз заводида қад кўтараётган янги кислород-водород цехи қуриб битказилгач, корхона қуввати яна ҳам ошади. Ҳозирги кунда монтажчилар цехда сўнгги асбоб-ускуналарни ўрнатишаяпти. Суратда: илғор монтажчи-слесарь ўртоқ Ю. Линьтюк иш устида.

„ДУРАГАЙ" ТОЛАЛАР

Ўрта Осиё халқ хўжалик кенгашининг тўқимачилик, трикотаж ва ипакчилик бошқармасига қарашли марказий конструкторлик бюро (ЦКПБ)си ташкил этилганига уч йилча бўлди. Бюрода конструкторлик, технология, химия ва бошқа бир қанча бўлимлар мавжуддир. Яқинда бу ердан уч мутахассис химик Москва, Ленинград ва Калинин шаҳарларидаги илмий-текшириш институтларида ҳамда тўқимачилик корхоналарида бўлиб, у ердаги илғор иш тажрибаларини ўрганиб қайтдилар. Жумладан, улар полиакрилантрил толасини рангли металлургияда қўлланиш, полиэфир тола — лавсанни пахта ва жун толалари билан қўшиб янги тола ҳосил қилиш, ацетат толасининг трикотаж саноатига тадбиқ қилиниши ва шу каби бир қанча янгиликлар билан танишдилар.

Аввалари, ацетат толаси трикотаж саноатида қўлланилганда иплар тез-тез узилиб кетарди. Изланишлар тезда ўз самараларини берди. Ипга янги эмульсия бериш натижасида иплар узилмайдиган бўлди, шу билан бирга ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сифати ҳам яхшиланди.

Атлас ишлаб чиқаришда ҳам бир мунча янгиликлар топилди. Энди атласни табиий ипакдангина эмас, ацетат толасидан ишлаш ҳам ўзлаштирилди.

Мутахассислар лавсанни жун билан ва вискозани лавсан билан қўшиб ишлаш процессида янги тўқималар ҳосил қилишни ҳам синовдан ўтказдилар. Ҳосил бўлган янги тўқималар арзон, бежирим, чидамлилик хусусиятлари билан ажралиб туради. Бу тўқималардан юқори сифатли газлама, трикотаж буюмлари ишлаб чиқарса ҳам бўлади.

Шунингдек, пахтага вискоза ва лавсанга пахта қўшиб ишлаш натижасида яна янги тўқималар олинди. Олинган тўқималар пишиқ, чиройли ва арзондир. Тошкентда ихтиро қилинган — бу янги тўқималар мутахассислар томонидан яхши баҳо олди.

Дастлабки ютуқлар З. Набатникова, В. Жуковская, М. Алимова, В. Качалова, А. Петров ўртоқлар каби инженер-химиклар ни янги ижодий изланишлар сари руҳлантириб юборди. Ҳали ечилиши лозим бўлган муаммолар кўп. Бюро аъзолари химиянинг бу янги-янги «сир»ларини ҳам очиб она — Ватанга тортиқ қилиш иштиёқида зўр ғайрат ва шижоат кўрсатиб меҳнат қилмоқдалар.

Т. СОДИҚОВ,
И. МУСАБОЕВ.

ТАДҚИҚОТЛАР БЕҲИСОБ

Ўғит ишлаб чиқарадиган химия саноатимизнинг асосий хомашёси табиий фосфатлар ҳисобланади. Унинг таркибида эса фосфорит ва апатит минераллари бор. Лекин, бу минералларни ўсимликлар тўғридан-тўғри ўзлаштираолмайди. Бу хилдаги минерал моддаларни эритиш учун сульфат кислотаси ишлатилар эди. Бу кислота қиммат бўлганлиги учун ўғитнинг таннархи анча юқори эди.

Химия институти коллективи олинаётган ўғитнинг таннархини арзонлаштириш устида ишлаб, саноатимиз учун дефицит ҳисобланган сульфат кислотасини ҳосил қилди. Ўғитлар лабораторияси Чирчиқ электрохимия комбинати ходимлари билан ҳамкорликда иш олиб бордилар. Натижада янги мураккаб суюқ ўғитни ишлаб чиқариш технологияси аниқланди. Олинган биринчи маълумотлар шуни кўрсатадики, агарда эндиликда ўғитни эски йўл билан олишдан мураккаб суюқ ўғит ишлаб чиқаришга кўчирилса қарийб 69 миллион сўмлик маблағ тежалади. Чунки, янги усулда ўғит ишлаб чиқарадиган корхона йилига 100 минг тонна аммиак суви берадиган ўнта завод ўрнини бемалол босаолади.

Мураккаб суюқ ўғит қишлоқ хўжалигида қўлланилганда пахта ҳосилдорлиги гектарига қарийб 4—4,6 центнерга ошиши мумкин. Мураккаб суюқ ўғит ўзининг буғланиб кетмаслиги, солиштирма оғирлигининг катталиги билан аммиак суви ва бошқа азот ўғитлардан кескин фарқ қилади.

Узбекистон ССР Фанлар академияси Химия институти олимлари партиямиз Марказий Комитети декабрь Пленумини муносиб кутиб олдилар. Улар янги химиявий комплекс бирикмалар устида олиб бораётган тадқиқотларни якунлаш арафасида турибдилар. Суратда: институт директорининг ўринбосари академик М. Набиев, старший илмий ходим Б. Шукуров, Урта Осиё Гражданская Ҳаво флоти қишлоқ хўжалик авиацияси илмий-текшириш институти группа бошлиғи В. Рубо ва младший илмий ходим Г. Гурвиц ўртоқлар лабораторияда.
М. Нуриддинов фотоси.

Янги ўғитнинг олиниши, ишлатилиши анча осон ва қулайдир. Суюқ ўғит билан ишланган тупроқ ўзида маълум миқдорда намликни сақлаб қолади. Шунинг учун чигитнинг унишига ва унинг кейинги ривожланишига тез таъсир кўрсатади.

Тупроқ структурасини яхшилаш ва ҳосилдорликни ошириш тўғрисида гапирганимизда, аввало профессор К. Аҳмедов раҳбарлик қилаётган коллоидлар химияси лабораториясининг Тошкент Давлат университети коллоидлар химияси кафедраси ходимлари билан ҳамкорликда олиб бораётган ишларини алоҳида таъкидлаб ўтиш керак. Химик олимлар тупроқшунослик илмий-текшириш институти ходимлари билан ҳамкорликни кучайтириб, ўзлари синтез қилган ҳар хил препаратларни тупроқнинг структурасини яхшилашда қўллаш мумкинлигини тавсия этдилар.

Бу препаратлар ичида гидролизланган полиакрилонитрил —Пон—Г—2; гидролизланмаган полиакрилонитрил—Пони—2 мақтовга сазовордир. Бу препаратларнинг 0,01 процентли эритмаси тупроқ структурасини 80 процентгача яхшилайди. Структура ҳосил қилувчи препаратларнинг 150 килограмми бир гектар ерга солинганда тупроқнинг қатқалоқланиши ва унинг нураланишига чек қўйилади. Суюқ ҳолда қўлланган препаратлар таъсирида ҳосилдорлик 15 процентгача кўпаяди.

Яқинда олимларимиз нефтни қайта ишловчи заводларнинг чиқиндиларини анализ қилиб, бу чиқиндилар ўз таркибида нафтен кислотасининг сувда яхши эрийдиган натрийлик тузини тутишини ва уларни ўғит сифатида қўллаш яхши натижалар беришини исботладилар. Бу ўғитлар фақат ўсимликларнинг ҳосилдорлигини оширибгина қолмай, балки чорвачиликда ҳам ижобий роль ўйнайди. Чиқинди ўғитдан бир гектарга 50 граммдан 800 граммгача солинса пахта ҳосилдорлиги ҳам, карам ва шунга ўхшаш сабзавот экинлари ҳосилдорлиги ҳам 1—1.5 марта ошади. Шуниси характерлики, бу ўғит эритмалари озуқаларга қўшиб берилса, моллар анча семиради.

Марганец, рух, мис, молибден ва шунга ўхшаш микроэлементлар ўсимликларнинг ҳаводан озиқланиш активлигини оширади, ферментларнинг оксидланиш-қайтарилиш процессларни тезлатишларига ёрдам беради. Ўсимликларда органик кислоталарнинг ҳосил бўлишига ҳам бу моддалар яхши таъсир этади. Ўсимликлар танасида фотосинтез ва оқсил моддаларининг углеводларга айланиш процессини тезлаштиради. Марганец, кобальт, бор, никель, темир, мис ва шунга ўхшаш микроэлементлар таъсирида ўсимликлар организмида шундай иммунитет ҳосил қилиш мумкинки бунинг натижасида ўсимликлар турли хил касаллик туғдирувчи микробактериялар таъсирига чидамли бўлиб қолади. Мазкур микроэлементлар билан озиқлантирилган тупроқ ўсимликнинг ўсиши учун нормал шароит яратади. Молибден микроэлементи эса ўсимлик хужайраларида азотнинг алмашинишини нормаллаштиради. Бу микроэлементлар таъсирида пахта ҳосилдорлиги 15—20 процентга ошиши исботланди. Ўғит таъсирида айрим дуккакли ўсимликларнинг (нўхат, ловия) ҳосилдорлиги 50—60 процентга ортади.

Ҳозирги вақтда химия саноати ўсимликларни зараркунанда ҳашаротлардан ҳимоя қилиш мақсадларида қўлланиладиган 50 дан ортиқ препарат ишлаб чиқармоқда. Бундан ташқари 20 дан ортиқ янги препарат топилдики, булар яқин орада қишлоқ хўжалигимизда кенг қўлланишга тавсия этилади.

Пахта ҳосилдорлигини ошириш, далаларни ёввойи ўтлардан тозалаш ва ғўза баргини тўкиш учун ишлатиладиган янги гербицид ва дефолиантлар топилди. ИФК, монурон, диурон, далапон деб юритиладиган препаратлар шулар жумласидандир. «ТХА»—трихлорацетат натрий далапон ва эптон деб юритилувчи гербицидларнинг ҳам фойдали томонлари аниқланди.

Ситазин ва атразин деб номланувчи гербицидларнинг ҳашарот ва ёввойи ўтларни йўқотишдаги таъсирини ошириш чоралари кўрилди. Бунинг учун уларни полимерлар билан аралаштириб ерга солиш яхши натижа беради.

Бу ютуқлар эртага ўз ишини бошлайдиган КПСС Марказий Комитети Пленумига ҳозирланган совғалардир. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг минерал ўғитларни кўплаб ишлаб чиқариш тўғрисидаги Хатида айтилганидек, қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини оширишда илм-фан аҳлларининг роли катта. Шу сабабли, биз олимлар химия саноати ходимлари билан ижодий ҳамкорликни бундан буён ҳам кучайтирамиз.

И. ҲАКИМОВ,
Б. ҒАНИЕВ.
Химия фанлари кандидатлари.

ЗАКАЗЛАРГА ЯШИЛ ЙЎЛ

Етти йилликнинг бешинчи йили корхонамиз учун катта муваффақиятлар келтирди. Социалистик мусобақани кенг қулоч ёйдириш, илғорлар тажрибасини оммалаштириш, иш технологиясини такомиллаштириш натижасида бу йил қолоқликдан чиқдик. Эндиликда барча кўрсаткичлар бўйича белгиланган топшириқлар муттасил равишда ошириб бажарилмоқда. Фақатгина ўтган 9 ой ичида планга қўшимча равишда 72 та аппарат кўп ишлаб чиқарган эдик. Улар мамлакатимизнинг турли ерларида қад кўтараётган катта химия корхоналари учун жўнатилди. Жумладан, Арманистон ССР халқ хўжалик кенгашига 9 та, Салават химия комбинати учун 8 та, Чирчиқ электрохимия комбинати учун 7 та аппарат планга қўшимча равишда етказиб берилди.

КПСС Марказий Комитети ва Ҳукуматимизнинг минерал ўғитларни кўпайтиришга чорловчи Хати корхонамиз меҳнатсеварларини янги-янги зафарлар сари ундади. Партия чақириғига жавобан 1964 йилнинг биринчи кварталида ишлаб чиқарилиши лозим бўлган 62 аппаратни шу йилнинг тўртинчи кварталидаёқ тайёрлаб бериш мажбуриятини олдик. Ҳамкасблар сўз бердими албатта унинг устидан чиқадилар. Зўр кўтаринкилик билан дарҳол ишга киришиб кетдик. Ички резервларни қидириб топиш ва ишлаб чиқаришга жорий этишга интилдик.

Инженер-техник ходимларимиз барча участкаларда иш жараёнини тобора такомиллаштира бориб, турбомашиналарнинг ҳар бирини тайёрлаш учун кетадиган меҳнат сарфиётини 9 норма-соатга камайтирдилар. Бунақа мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Шу тариқа олган мажбуриятимизни муваффақиятли ҳал қилмоқдамиз.

Яқиндагина йил бошидан бери пландан ташқари тайёрланган химия аппаратларининг 170-тасини ишлаб чиқарган эдик. Мана бугун КПСС Марказий Комитетининг Пленуми арафасида улар сони 190 тага етди. Шекинский химия комбинатига қўшимча 9 та трубчатка, Лисичанск химия комбинатига 3 та регенератор, 2 та холодильник, Чирчиқ электрохимия комбинати учун 3 та 95 кубометрли конденсатор, 6 та змеевик етказиб берилди. Бошқа химия корхоналари ҳам кўплаб сифатли аппаратлар билан таъминландилар.

Корхонамиз фақат мамлакат химия саноатинигина керакли асбоб-ускуналар билан таъминлаб қолмайди. «Узбекхиммаш» маркаси билан чиққан маҳсулотлар чет элларда ҳам манзур. Улардан тушаётган заказларнинг охири кўринмайди. Биз ҳар йили Румыния химия корхоналарини турли-туман ускуналар билан таъминлаяпмиз. Болгария учун иситгич агрегатлари, турли ҳажмдаги конденсаторлар жўнатилади. Кубалик дўстлар эса теплообменниклар олишади. Заказчилар биз ишлаб чиқараётган маҳсулот сифатидан ғоят мамнунлар. Шунинг учун ҳам улар сони йил сайин ортиб бораяпти. Яқин Шарқдаги кўпгина мамлакатлар эндиликда бизнинг қўлдан чиқаётган химик ускуналарга ошиқ бўлиб қолишган. Дўстлар учун биз яна ҳам кўп ва сифатли маҳсулот ишлаб чиқаришга ҳаракат қиламиз.

Химия заказларини бажаришга, бригадамиз азаматлари қўшаётган ҳисса оз эмас. Утган 10 ой ичида бригадамиз 1245 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариб, планни 139 процент адо этди. Меҳнат унумдорлиги ҳам планга нисбатан 5 процент ошди. Рус, украин, ўзбек, татар, тожик каби турли миллат вакилларидан ташкил топган бизнинг бригада жуда ҳам иноқ ва дўстдир. Йигитларнинг ҳар бири қўш ҳунарга эга. Уларнинг кўпчилиги қозончиликдан ташқари слесарлик, электрослесарлик, монтажчилик касбларини ҳам пухта эгаллаб олишган. Ҳар соҳани пухта эгаллаш натижасида аппаратларни узелли система билан йиғиш йўлга қўйилди. Бунда ҳар бир минут ҳисобга олинади, иш соатидан унумли фойдаланилади.

Бригадамиз аъзолари чиндан ҳам коммунистчасига яшаш ва ишлаш намуналарини кўрсатишаяпти. Уларнинг ҳар бири ишлаб чиқаришда илғор бўлишлари билан бирга ўрта ва махсус билим юртларида ҳам ўқимоқда. Яқинда бригадамизга коммунистик меҳнат коллективи деган фахрли ном берилди.

Биз катта химия заказларини тез ва соз бажаришда ўз билим ва қувватимизни ҳеч аямай сарфлаймиз.

В. ҚРЮКОВ,
«Узбекхиммаш» заводи коммунистик меҳнат бригадасининг бошлиғи.

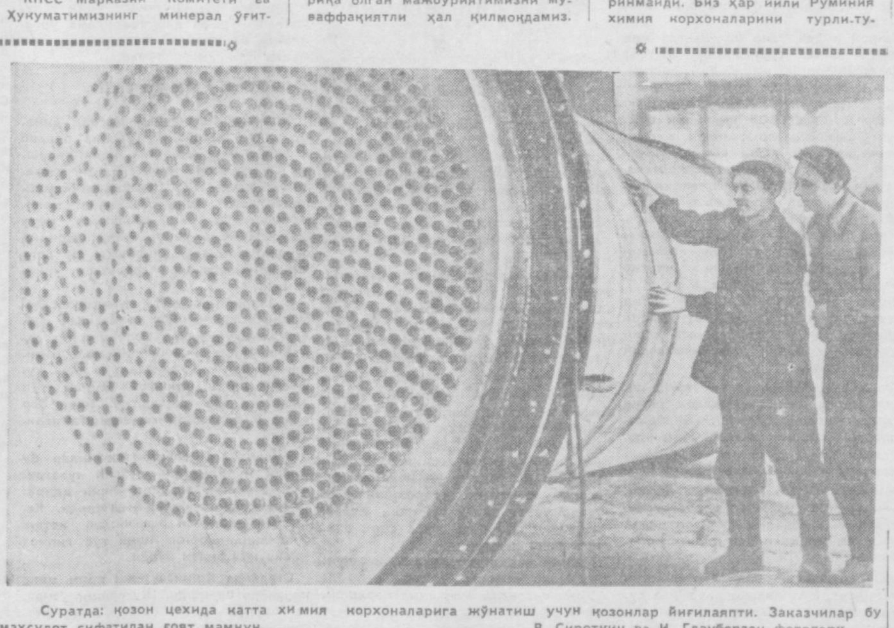

Суратда: қозон цехида катта химия корхоналарига жўнатиш учун қозонлар йиғилаяпти. Заказчилар бу маҳсулот сифатидан ғоят мамнун.
В. Сироткин ва И. Глауберзон фотолари.

ЎЗБЕКИСТОНДА МУТТАСИЛ ЮҚОРИ ҲОСИЛ ЕТИШТИРАЙЛИК

(Боши биринчи бетда)

Илмий тадқиқот муассасаларининг маълумотларига кўра, азотнинг фосфорга нисбати 1,0:0,8 бўлиши ва камида 1,0:0,7 бўлиши керак. Азотли ўғит билан фосфорли ўғит ўртасидаги нисбатнинг каттароқ бўлиши улардан етарли фойдаланмасликка ва улардан олинадиган самаранинг пасайишига олиб келади. Ҳолбуки, кейинги йилларда азотли ўғит билан фосфорли ўғит ўртасида илмий жиҳатдан асослаб берилган нисбатга кўпинча риоя қилинмаётир. Масалан, 1959 йилда минерал ўғитлар ташиб келтиришда бу нисбат 1,0:0,75 ни ташкил этган бўлса, кейинги йилларда 1,0:0,59 ни ташкил этди. СССР Госплани эксперт комиссиясининг тавсиясига мувофиқ шундай қилинган эди. Бу комиссия илмий муассасалар ва илғор хўжаликларнинг маълумотларига хилоф суратда шундай қарор қабул қилган эди.

Пахтачиликни янада ривожлантириш манфаатлари азотли, фосфорли ва калийли ўғитлар солиш нормаларини анча кўпайтиришни талаб этади. 4.300—4.600 минг тонна пахта олиш учун, яъни кейинги беш йилликдаги ўртача даражага нисбатан 1 миллион 100 минг тонна кўпроқ пахта олишни таъминлаш учун ҳар гектар пахта майдонига шу йилги 766 килограмм ўрнига 900—1000 килограммгача азотли ўғит ва 1963 йилдаги 348 килограмм ўрнига 700—750 килограмм фосфорли ўғит, шунингдек зарур миқдорда калийли ўғитлар солиш керак.

Ўсимликларни ҳимоя қилувчи хилма-хил химиявий воситалар билан, ёввойи ўтларни тугатиш учун гербицидлар билан ҳам қишлоқ хўжалигини таъминлаш зарур. Пахта теримини механизациялаштиришни тез ривожлантириш терим олдидан ғўза баргларини тўкиш ва кўсакларнинг очилишини жадаллаштириш учун ғоят самарали химиявий препаратлар етказиб беришнинг кўпайтирилишини талаб этади.

Ўзбекистон қишлоқ хўжалигининг барча меҳнаткашлари ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг суғориладиган ерларда дон етиштиришни кескин суратда кўпайтириш тўғрисидаги даъватини якдиллик билан маъқулладилар.

Республикада 1964 йилги ҳосил учун 1 миллион 606 минг гектар ерга дон экинлари экиш мўлжалланади. Шу билан бирга, суғориладиган ерларда дон экинлари майдони 1963 йилдаги 200 минг гектар ўрнига 470 минг гектарга етказилади. Суғориладиган майдонларда 223 минг гектарга ёки бу йилдагидан уч баравар кўпроқ ерларга буғдой ва арпа экилади. 60 минг гектар майдонга нўхат ва бошқа дуккакли дон экинлари экилади.

Айни бир хил майдонда йилига икки марта дон ҳосили олаётган илғор хўжаликларнинг тажрибаларини кенг ёйиш—дон етиштиришни кўпайтиришнинг муҳим резервидир. Ёз фаслида сув билан етарли таъминланган районларда бошоқли дон экинлари ва дуккакли дон экинлари оралиқдаги экинлар ва такрорий экинлар сифатида экилади. Суғориладиган ерларда оралиқдаги ва такрорий экинлар майдони 1964 йилдаёқ 200 минг гектарга етказилади.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев суғориладиган ерларда пахта ва бошқа техника экинларидан кейин шоли ва маккажўхори устун бўлиши керак, деб бизга маслаҳат берди. Шу муносабат билан, колхоз ва совхозлар шоли, маккажўхори майдонларини анча кенгайтиришни, шўрхок ва сув билан кам таъминланган ерларда дон учун экиладиган оқжўхори майдонларини анча кенгайтиришни белгиладилар.

1964 йилда маккажўхори ва оқжўхори майдонлари 118 минг гектарга етказилади ёки бу йилдагига нисбатан икки баравардан зиёд ортади, 1970 йилда эса маккажўхори ва оқжўхоридан олинадиган ялпи дон ҳосили 100 миллион пуддан ҳам ортиб кетади.

Пахтачиликдаги каби дон хўжалигида ҳам ҳосилдорликни тўхтовсиз ошириш асосий ўринни эгаллайди. **Республикада 1964 йилдаёқ илгаридан ҳайдалиб келинаётган ерларда гектар бошига ўртача ҳисобда олинадиган маккажўхори ва оқжўхори дони ҳосилини 35-40 центнерга ва янги ўзлаштирилган ерларда 30-35 центнерга етказиш ҳамда илгаридан буён ҳайдаб келинаётган ва сув билан таъминланган ерларда буғдой ва арпа ҳосилини 25-30 центнерга етказиш мўлжалланади.**

Суғориладиган ерларда дон экинлари майдонини кенгайтириш билан бир вақтда баҳорикор ерларда дон етиштиришни янада кўпайтириш кўзда тутилади. Республикада баҳори дон майдонлари 1964 йилда 1 миллион 118 минг гектарга етказилади. Бу йил ана шу майдонлар 958 минг гектарни ташкил этган эди.

Бутун майдондаги дон экинларига солиш учун 235 минг тонна азотли ўғит, 225 минг тонна фосфорли, 30 минг тонна калийли ўғитлар талаб этилади. Ана шу минерал ўғитлар 1964 йил биринчи кварталида батамом ташиб олиниши керак.

Республикамиз шароитида кузги бошоқли экинлар баҳори экинларга нисбатан анча кўпроқ ҳосил беради. Шу сабабли, биз асосий майдонларга бошоқли экинларни кузда экамиз. Кузги экиш плани 113 процент бажарилди. Қарийб 900 минг гектар майдонга ёки ўтган йилдагидан 260 минг гектардан кўпроқ майдонга кузги экинлар экилди. Экиш давом этмоқда.

Ўзбекистонда шоли етиштиришнинг йирик базасини вужудга келтириш тадбирлари ишлаб чиқилди. Шоли майдонлари асосан Амударё этакларида — Қорақалпоғистон автоном республикаси территориясида кенгайтирилади. Бу ерда шоли етиштириш учун энг қулай шароитлар ва маҳсулдор қўриқ ерларнинг кенг массивлари бор.

Шоли етиштиришни 1964 йилда 15,4 миллион пудгача, 1965 йилда 28 миллион пудгача, 1970 йилда 100 миллион пудгача етказиш мўлжалланади, ҳолбуки, 1963 йилда 5 миллион пуд шоли етиштириш кўзда тутилади.

Шоли майдонлари 1964 йилдаёқ бу йилдагига нисбатан икки баравардан зиёд ортади. Биз ҳар гектар ердан ўрта ҳисобда 36 центнер, 1965 йилда эса камида 45 центнер шоли етиштириш вазифасини қўйдик.

Ўзбекистон шоли тажриба станциясининг мутахассислари бир тонна азотли-фосфорли ўғит солиш ҳисобига шоли ҳосили камида 2,2 тонна ортишини аниқладилар.

Гўшт, сут, қоракўл тери, жун, тухум, пилла, сабзавот, полиз экинлари, мева, узум, луб экинлари ва тамаки етиштиришни кўпайтирамиз.

Кўпгина колхоз ва совхозлар, ишлаб чиқариш бошқармалари давлатга гўшт, сут ва чорвачиликнинг бошқа маҳсулотларини сотиш юзасидан олган мажбуриятларини муддатидан илгари бажардилар. Дағал хашак ўтган йилдагига қараганда кўпроқ тайёрланди. Шу билан бирга, сермаҳсул чорвачиликни вужудга келтириш учун колхоз ва совхозлар ихтиёрида бўлган катта имкониятлардан ҳали суст фойдаланилмоқда. Чорвачилик соҳасида олдимизда турган катта вазифаларни муваффақиятли бажариш учун, аввало, ем-хашак етиштиришнинг ана шу озуқага бўлган эҳтиёжга нисбатан ўзиб боришига эришмоқ зарур. Дон етиштиришни кўпайтириш соҳасидаги тадбирларнинг амалга оширилиши бунга жуда катта ёрдам беради.

Республикадаги шаҳарлар ва саноат марказларининг аҳолисини сабзавот, полиз экинлари ва картошка билан таъминлаш учун ихтисослаштирилган совхоз ва колхозлар ташкил этилади. 1965 йилда сабзавот, полиз экинлари ва картошка етиштириш 1 миллион 330 минг тоннага етказилади, ёки бу йил йиғиштириб олинган ана шу маҳсулотлар миқдоридан қарийб 1,5 баравар ортиқ бўлади.

Бизнинг республикамизда суғориладиган ерларда 160 минг гектардан кўпроқ майдонни боғ ва токзорлар (ёш мевазорлар ҳам шу ҳисобга киради) эгаллайди. Уларнинг ҳосилдорлигини анча ошириш учун агротехникани яхшилаш, минерал ўғитларни кенг қўлланиш ва ҳосилни зараркунандалар ҳамда касалликлардан ҳимоя қилиш учун химия воситаларидан кенг фойдаланиш мўлжалланади.

КПСС ленинчи Марказий Комитети теварагига маҳкам жипслашган Ўзбекистон меҳнаткашлари коммунизм тантанаси учун курашда янгидан-янги шонли меҳнат ғалабаларига эришишга қатъий қарор бергандирлар.

(«ПРАВДА», 6 декабрь).

Мамлакатлар Одамлар Воқеалар

Португалиянинг мустамлакаларига озодлик берилсин!

НЬЮ-ЙОРК, 6 декабрь. ТАСС махсус мухбири **С. Лосев** хабар беради:

Бош Ассамблея 18-сессиясининг талабига мувофиқ, бугун Хавфсизлик Кенгаши «Португалия бошқарувидаги территориялар тўғрисида»ги масалани кўриб чиқиш учун, тўпланди.

Бош Ассамблея 3 декабрда қабул қилинган махсус резолюциясида Хавфсизлик Кенгашидан ўзи чиқарган қарорларининг, айниқса шу йил 31 июлдаги резолюциясига киритилган қарорларининг бажарилишини таъминлаш учун дарҳол зарур чоралар кўришни сўрайди. Хавфсизлик Кенгаши июлдаги қарорида Салазар ҳукуматини Португалия мустамлакаларидаги халқларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ва мустақиллик ҳуқуқини дарҳол эътироф этишга, репрессияларни тўхтатишга ва барча жазо кучларини олиб чиқиб кетишга; сўзсиз сиёсий амнистия эълон қилишга ва сиёсий партияларнинг фаолиятига эркинлик беришга; ҳокимиятни эркин сайланган ва халқларнинг вакилларидан иборат бўлган органларга топшириш мақсадида сиёсий партияларнинг ваколатли вакиллари билан музокаралар бошлашга; шундан сўнг Португалия бошқарувидаги ҳамма территорияларга дарҳол мустақиллик беришга қатъий чақирган эди. Португалия ҳукумати Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг қарорларини эътиборсиз қолдирди. Португалия ҳукумати НАТО мамлакатларининг ҳарбий ёрдамига таяниб, Анголада ва Португалия Гвинеяси деб аталган мамлакатда мустамлакачилик урушини янада кўпроқ шафқатсизлик билан давом эттирмоқда, Мозамбикда террор ва репрессияларни кучайтирмоқда.

Халқаро демократик хотин-қизлар федерацияси бюросининг мажлиси

БЕРЛИН, 5 декабрь. (ТАСС). Бу ерда Халқаро демократик хотин-қизлар федерациясининг раиси Эжени Коттон раислигида федерация бюросининг мажлиси очилди.

Бюро хотин-қизларнинг шу йил Москвада бўлиб ўтган жаҳон конгрессидан кейин Халқаро демократик хотин-қизлар федерациясининг вазифалари ва перспективаларини муҳокама қилади.

Мажлисда кўп мамлакатлардан келган меҳмонлар, шунингдек хотин-қизлар турли ташкилотларининг вакиллари қатнашмоқдалар.

Сенегалдаги сайловларнинг якунлари

ДАКАР, 6 декабрь. (ТАСС). Ғарбий Африкадаги давлат—Сенегал пойтахтида мамлакат миллат мажлисига сайловларнинг узил-кесил якунлари эълон қилинди. Ҳукмрон партия—Сенегал прогрессив иттифоқидан 80 номзоднинг ҳаммаси парламентга сайланди. Партия ҳамма овозларнинг 94,2 процентини олди.

Шу партиянинг бош секретари Леопольд Сидар Сенгор айни вақтда ўтказилган президент сайловида яна мамлакатнинг президенти қилиб сайланди.

ЎЗАРО ИҚТИСОДИЙ ЁРДАМ КЕНГАШИГА АЪЗО БЎЛГАН МАМЛАКАТЛАРНИНГ ҲАМКОРЛИГИ

ПРАГА, 6 декабрь. (ТАСС). Ўзаро иқтисодий ёрдам кенгаши ҳузуридаги Қишлоқ хўжалигида илмий-техника информациясини координациялаштирувчи Халқаро марказнинг илмий кенгаши бугун бу ерда ўзининг биринчи мажлисини тамомлади. Болгария, Венгрия, Германия Демократик Республикаси, Польша, СССР ва Чехословакия вакиллари 1964 йил 1 январда ўз фаолиятини бошлайдиган Халқаро марказнинг статуси лойиҳасини тасдиқладилар.

БОЛИВИЯ ҲУКУМАТИ ИСТЕЪФО БЕРДИ

ЛОНДОН, 6 декабрь. (ТАСС). Боливия ҳукумати кеча истеъфо берди. Рейтер агентлигининг мамлакат президенти вакилининг расмий баёнотига асосланиб хабар беришича, янги ҳукуматнинг бугун тайинланиши кутилади.

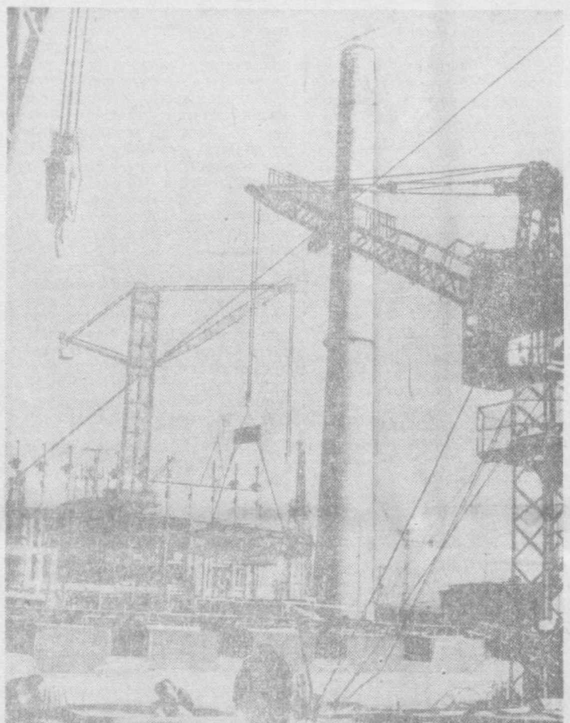

Корея Халқ-Демократик Республикаси. Пхеньяндаги ТЭЦ қурувчилари муваффақиятли равишда иш олиб бормоқдалар. Бу ТЭЦ қуввати 400 минг киловаттга етади. Монтажчилар коллективлари белгиланган топшириқларни анча ошириб бажаришяпти. Янги йилдан бошлаб ТЭЦ дастлабки саноат токини берабошлайди. Суратда: Пхеньяндаги ТЭЦ қурилишида.

ЦТАК—ТАСС фотоси.

ИТАЛИЯНИНГ ЯНГИ ҲУКУМАТИ

РИМ. Бу ерда Италия янги ҳукуматининг состави эълон қилинди. 26 министрлик лавозимидан 16 тасини, шу жумладан ички ишлар, мудофаа министрлиги каби муҳим лавозимларни христиан демократлар эгалладилар. Социалистлар 6 лавозимни, социал-демократлар 3 лавозимни ва республикачилар партияси бир лавозимни эгаллади.

Альдо Моро бош министр қилиб, социалист Пьетро Ненни бош министр ўринбосари, Жузеппе Сарагат (социал-демократ) ташқи ишлар министри қилиб тасдиқланди. (ТАСС).

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДА

▲ Будапештда Ўзаро иқтисодий ёрдам кенгашининг транспорт масалалари бўйича доимий комиссиясининг мажлиси очилди. Мажлис қатнашчилари транспорт проблемалари, 1964 йилги иш плани ва Ўзаро иқтисодий ёрдам кенгаши аъзолари бўлган мамлакатларнинг транспорт хўжалиги билан боғлиқ бўлган бошқа масалаларни муҳокама қиладилар.

▲ С. В. Образцов раҳбарлигидаги давлат қўғирчоқ театрининг коллективи Нью-Йоркда жуда катта муваффақиятга эришганидан кейин Вашингтонга келди. Бу ерда премьера бўлди. Театр «Ажойиб концерт» спектаклини кўрсатди. Вашингтон матбуотининг якдиллик билан билдирилган фикрига қараганда, спектакль жуда яхши таассурот қолдирган.

▲ Лейборист Драйберг Англия умум палатасида нутқ сўзлаб бундай деди: «Франция Тинч океаннинг жанубий қисмида ядро синовларини ўтказган тақдирда Тинч океандаги ороллар аҳолисининг саломатлигига путур етказилиши мумкин. У бош министр Дуглас-Хьюм шу масала юзасидан президент де Голлга шошилинч суратда фикр нома юборишни талаб қилди.

ШИФОБАХШ ЎСИМЛИКЛАР

ТЎППИ ГУЛ

Тўппи гул кўп йиллик ўсимлик бўлиб, эрта баҳордан илдизидан ўсиб чиқади. Ер ости пояси ярим метргача, устки қисми эса 60—90 сантиметргача етади. Бу ўсимлик Ўзбекистоннинг тоғли, қир-адирли районларида, айниқса Қурама тоғларида, паст текисликларда, қумли ерларида ёввойи бедалар орасида учрайди.

Бу ўсимлик май-июнь ойларида гуллаб етилади, ҳиди йўқ. Гули тўқ ҳаворанг бўлиб, устки қисми жигарранг. Гуллаган вақтида уни териб, қуритиб олинади.

Қуритилган тўппи гулни қайнатиб, унинг суви ичилса, ангина касаллигини қўзғатувчи токсинлар ўлиб, бемор шифо топади.

ТОҒ ТАРВУЗИ

Тоғ тарвузи кўп йиллик ўсимликлар туркумига кириб илдиздан эрта баҳорда униб чиқади. Илдизининг узунлиги бир-икки метр, ўзи эса икки-уч метргача бўлади. У тоғлик ерларда, тоғларнинг баланд қисмидаги тошлик жойларда ўсади. Эрта баҳорда гуллаб, тарвузсимон ҳосил тугади. Тоғ тарвузи 3 — 5 сантиметргача катталашиб пишади. Унинг барги билан ҳархил яраларни даволаш мумкин. Илдизидан эса юрак касалликлари даволанади.

Т. НАБИЕВ,
фельдшер.

КАРАМНИ ЁЗГАЧА САҚЛАШ УСУЛИ

Карамнинг «зимовка», «амагер», «белорусская», «брауншвейгская» навларини узоқ вақт сақласа бўлади. Карам барглари қалин бўлиши лозим.

Карамни яшикка солиб ертўлаларда, ёки илмоқларга осган ҳолда сақлаш мумкин. Март ойида карамни бостирма ёки усти ёпиқ жойда қорга кўмиб қўйилади. Бунинг учун 20—30 сантиметр қалинликда текис қилиб уйилган қор устига териб қўйилади. Карамнинг устидан эса 50—60 сантиметр қалинликда қор уйилади. Сўнгра 40—50 сантиметр қалинликда қипиқ солинади. Ана шундай усул билан карамни то июнь ойигача сақлаш мумкин.

«Сельская жизнь»дан.

ЛИВАНДА БААС ПАРТИЯСИНИНГ ФАОЛИЯТИ ТАҚИҚЛАНДИ

БАЙРУТ, 6 декабрь. (ТАСС). Ливан ички ишлар министрлиги Ливандаги Баас партиясига ўз фаолиятини қонунлаштириш ҳақидаги илтимосини рад этди. Баас партиясининг чет элдаги раҳбарликка бўйсунганлиги унинг фаолиятини рад этиш учун асос бўлди.

БИЛДИРИШ

Ўзбекистон КП Тошкент шаҳар комитети ҳузуридаги коммунистик қурилиш назарияси ва практикаси университетининг Совети барча тингловчиларга маълум қиладики, шу йилнинг 10 декабрида, соат 16 да Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислар залида университетнинг очилиш маросими бўлади.

Университет ректорати.

Редактор А. ИСМОИЛОВ

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

8 ДЕКАБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 11.00 — **Физкультура билан шуғулланинг,** 11.20 — **Нико-Сико** (қўғирчоқ фильми), 11.40 — **Музика дунёсига саёҳат** (катта ёшдаги мактаб ўқувчилари учун), 12.20 — **Тасвирий санъат, графика, ҳайкалтарошлик ва амалий санъат Республика виставкаси** (репортаж). 18.00 — **Ҳамма нарсани билгим келади,** 18.15 — **Телевизион янгиликлар,** 18.35 — **Фан ва техника** киножурнали, 18.45 — **Шевченко номли Киев опера ва балет театри солистлари концерти,** (иккинчи бўлими), 19.55 —**Фитиль** (сатирик киножурналининг 14-сони), 20.05—**Кун янгиликлари** киножурнали ва **Учинчи ракета** номли бадиий фильм, 21.25—**Реклама.**

21.35 — **Эртанги кун программаси.**

Ўзбек тилида: 21.40 — **Телевизион янгиликлар,** 22.00 — **Пахта байрами** (эстрада концерти).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

19.00 — **Киевлик қиз** номли бадиий фильм (1 ва 2-серия).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 8/XII да кундуз **Севилья сартароши,** кечқурун **Боғчасарой фонтани,** 9/XII кеч соат 8 да Катта концерт. СССР халқ артистлари **Ҳалима Носирова, Мукаррама Турғунбоева, Саодат Қобилова,** Ўзбекистон ССР халқ артисти **Карим Зокиров,** Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Клара Юсупова, Ҳалима Комилова, Гулнора Маваева, Михаил Давидов, Жамол Низомхўжаев,** солист **Эргаш Йўлдошев** қатнашади.

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 8/XII да **Ҳаётбахш ўлим.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 8/XII да **Зарафшон қизи,** 9/XII да **Тошболта ошиқ.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — РСФСР ва Доғистон АССР халқ артисти **Я. Гажиқурбонов** раҳбарлигида **Доғистон цирки артистлари гастроли** ва **Дун Цин-фу** раҳбарлигида **Оригинал аттракцион.** Бугун 3 марта томоша кўрсатилади.

КИНО

Жиннилар суди — «ВАТАН» (кундуз соат 3-15 минут ва кеч 5 яримда).

Икки йилга яқинлашиб қолди, мен сатирик плакат чиқариб турибман. Бунга ҳам газета, журналларга ўхшаш обуна бўлинади. Шу сабабли айтиб қўйганим яхши, тезроқ отни қамчиламасалар, обуна бўлолмай қолишларингиз мумкин.

Обуна нархи олти ойга 60 тийин, бир йилга 1 сўм 20 тийин.

МУШТУМ.

„Тошкент ҳақиқати"га 1964 йил учун обуна БЎЛИШНИ УНУТМАНГ!

ОБУНА БАҲОСИ:

1 ойга 44 тийин.
3 ойга 1 сўм 32 тийин.
6 ойга 2 сўм 64 тийин.
12 ойга 5 сўм 28 тийин.

ЭСЛАТМА: обуна бўлаётганингизда саноат ва қишлоқ хўжалиги бўйича алмашинадиган саҳифаларнинг қайси бирига ёзилишингизни кўрсатинг!

ДАРВОЗА ҚЎРИҚЧИСИ

«Бу чол Риера тентак экан-ку!— деган эди Эдмондо Фабри «жаҳон терма командаси»ни тўпловчи составга Лев Яшинни киритганлигини эшитгандан сўнг.

«Скуадра азура» «совет қўрғони»га дуч келди: афсонавий Лев Яшин мўъжиза яратди ва менинг командам умидлари пучга чиқди,»— икки ойдан сўнг айтилган бу сўзлар ҳам Эдмондо Фабрига тегишлидир. У «Ла спорт иллюстратто» журнали мухбирига шундай интервью берди.

Баҳо беришда бўлган бундай кескин ўзгаришнинг сабаби нима? Сабаби Яшиннинг «Уэмбли» ва «Стадио Олимпико»да 135 минут давомида ажойиб ўйнаганлигидир. Шунинг учун эллик ёшлик хассос футбол мутахассиси фикрини ўзгартиришга мажбур бўлди. 1963 йилнинг кузидаги иккита ўйин билан Лев Яшин энг яхши дарвозабон деган шарафли номни яна қайтиб олди.

Ўн икки йиллик футбол мансаби давомида бу мавсум Лев Яшин учун энг ачинарли бўлди, десак янглишмаймиз: ўтган йилги Чилидаги муваффақиятсизлик ва ёши ўтиб қолганлиги (Яшин ҳозир 34 ёшда) биринчи номерли совет дарвозабони ўйинида ишончсизлик ва асабийлик туғдирди. Ҳатто ўзининг клуби Москва «Динамо»сининг ўйинларида унинг ўрнида кўпинча ўриндоши турди. СССР ва Венгрия терма командалари учрашувида Махош урган тўп ҳаммани: Яшиннинг даври ўтибди, энди у футбол саҳнасидан кетадиган вақт келди, деган фикрга олиб келган эди.

Бироқ худди ана шу вақтда мен Яшин ҳақида тўрт йирик футбол мутахассисининг умидбахш фикрларини қувонч билан билиб олдим.

Александр **ПОНОМАРЕВ** (1963 йил футбол бўйича СССР чемпиони Москва «Динамо»сининг тренери, илгари йиллардаги энг яхши совет ҳужумчиси): «Чилидаги муваффақиятсизлик ҳеч қачон Яшин учун техник жиҳатдан, маҳорат жиҳатдан ва жисмоний тайёргарлик жиҳатдан шикастланиш бўлмади — бу руҳий азобланиш холос, Лев жуда тезда ҳаммани бу муваффақиятсизликни унутиб юборишга мажбур қилади...»

Константин **БЕСКОВ** (СССР терма командасининг тренери): «Бу йиллар давомида мен Яшинни жуда яхши ўргандим, у билан ҳисоблашмаслик мумкин эмас».

Фернандо **РИЕРА** (Чили терма командасининг тренери, «жаҳон терма командаси»ни тўпловчи): «Чилидаги голларда Яшинни айблаб бўлмайди. У ҳали ҳануз дунёнинг энг яхши дарвозабони бўлиб қолади».

Алексей **ХОМИЧ** («Йўлбарс» Хомич, «Динамо»нинг собиқ дарвозабони, Яшиннинг дастлабки тренерларидан бири): «О, сиз ҳали Лев Яшинни билмайсиз!»

Ҳа, дарҳақиқат биз Лев Яшинни билмаймиз. Кўп мавсум давомида сурннасига биз дарвозада турувчи баланд бўйли кишини кўрамиз. Келинг, у ҳақда бирозгина тўхталиб ўтайлик.

ЛЕВ ЯШИН: МЕНИНГ «СИРЛАРИМ»

«Мен ўз футбол биографиямни «Динамо» мастерлар командасида ўйнаб, биринчи расмий учрашувдаёқ бизнинг рақибимиз дарвозабони бутун майдондан ошириб урган жуда ҳам жўн тўпни ўтказиб юборганлигимдан бошлаганман. Бу мен учун оғир сабоқ бўлди. Лекин у менга фойда келтирди: ҳали кўп нарсани билмаслигимни, ҳали ўрганишим кераклигини тушундим. Запас ўйинчилар скамейкасида ўтиришга тўғри келди.

Мана ўн икки йилдирки, «Динамо»нинг асосий составида ўйнаяпман, СССР терма командасининг дарвозабони бўлдим. Бу йиллар давомида менда маълум тажриба тўпланди ва уларни баҳам кўришим мумкин.

Мен ҳеч қачон олдимга новатор бўлиш мақсадини қўймаган эдим. Лекин энг яхши совет ва чет эл дарвозабонларининг ўйин манераларини ўрганишим зарур деб ҳисобладим. Кўп ўқидим, бошқаларнинг ўйинини кузатдим ва ўзим учун керакли хулосалар чиқардим: дарвозабон дарвозада туравермай, ўйнаши керак. Пассивлик футболда жуда ёмон оқибатга олиб келади.

Менинг барча «сирларим» ана шундан келиб чиқади.

Ўйин давомида мен сира паришонликка йўл қўймай, бутун 90 минут давомида тўпни диққат билан кузатаман. Ҳар бир рақибимнинг ўйин услубини чуқур ва ҳар томонлама ўрганишни ва уларга мослашишни энг муҳим деб ҳисоблайман.

КАМТАРЛИК

Олти йил муқаддам Москва динамочилари Жанубий Америка бўйлаб сафарга чиққан вақтда Яшиннинг номи бу «футбол» қитъасида энг оммалашиб кетди. Рио телевизион компанияси совет дарвозабонининг маҳоратидан ўзининг рекламаси учун фойдаланишга қарор қилди: Яшинни студияга таклиф қилишди. Бу ерга чинакам футбол дарвозаси ўрнатишди.

Бразилиянинг учта ҳужумчиси томонидан 11 метрдан уриладиган тўплар машҳур дарвозабоннинг мустаҳкам қўриқчи эканлигини синаб бериши керак эди. Урилган тўп учун ҳужумчи катта мукофот олиши, тўп уролмаса эса мукофотни икки бор ошириб дарвозабонга беришга келишилди.

Миллионлаб телетомошабинлар бу мисли кўрилмаган дуэлни кузатдилар. Биринчи зарбани Яшин ҳайратомуз сакраш билан қайтарди. Кейинги иккитаси эса четлаб кетди: бразилияликларни Яшин гўё гипноз қилиб қўйгандек бўлди.

Студияда Яшинга икки ярим минг крузейро беришди. Шу ернинг ўзида, телевизион камера олдида совет футболчиси бу пулларни бразилиялик етим болаларга ёрдам фондига топширди. Телетомошабинлар бундан ҳайратда қолдилар.

— Мен футболдан моддий манфаат изламайман. Футбол менга қувонч келтиради. Бу қувончни ишқибозлар баҳам кўрсин учун астойдил ўйнашни истайман. Ўз устимда ишлаш менинг ҳаётимдаги асосий мақсадим бўлиб қолади.

У ўзининг мустақил ҳаётини Москва атрофидаги заводда бошлаган. Совет дарвозабонида сақланаётган катта мукофот ва призлар коллекцияси орасида унинг биринчи (лекин спортга тегишли бўлмаган) «Шавкатли меҳнати учун» медали энг фахрли ўрин эгаллайди. Асбобсоз слесарь Яшин бу мукофотни 1946 йили олган эди.

405 МИНУТДА БИР ТЎП

Футбол бўйича СССРнинг сўнгги, 25-чемпионати Яшин дарвозасига гол уриш учун ҳужумчиларга ўртача ҳисобда ана шунча вақт керак бўлишини кўрсатди. 27 та ўйинда у бор-йўғи олтита тўп ўтказиб, дарвозабонлар учун жаҳоннинг абсолют рекордини қўйди.

1963 йилнинг кузида Лев Яшинни Лондондаги «аср ўйини»да зафар қозонгандан сўнг «Уэмбли» қаҳрамони» деб атадилар.

20 кун кейин у «Рим қаҳрамони» бўлди. СССР терма командасини Европа кубогининг чорак финалига чиқишини таъминлади.

Москвалик слесарь Лев Яшин «Чилидаги танглик»ни бартараф этиб, дарвозада қайта туришга муваффақ бўлди. Чинакам дарвоза қўриқчиси бўлиб қолди.

Александр МАРЬЯМОВ,
АПН футбол обзорчиси.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — Орган Ташкентских промышленного и сельского областных комитетов КП Узбекистана, Ташкентского горкома КП Узбекистана, промышленного, сельского областных и городского Советов депутатов трудящихся.

Бизнинг АДРЕС: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26 уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: редактор — 29004. Редактор ўринбосари — 25885. Масъул секретарь — 34808. Секретариат — 31936. Идеология бўлими — 31936. Саноат ишлаб чиқариши ва партия ишлари бўлими — 33786. Қурилиш ва партия ишлари бўлими — 33786. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши ва партия ишлари бўлими — 29040. Совет ишлари, маиший ва шаҳар хўжалиги бўлими — 33786. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари бўлими — 28761. Ахборот ва спорт бўлими — 33786. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 34048. Эълонлар бўлими — 28142. Коммутатор — 30249 дан 30258 гача.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси

Р. 14906. Индекс 64695. Нашр. № 1739.